

BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

za leto 1996

Ljubljana, maj 1997

Izdala:
BANKA SLOVENIJE
Slovenska 35
LJUBLJANA
Tel.: 061 17 19 000
Faks: 061 215 516

PREGLED VSEBINE

<i>I. BANKA SLOVENIJE: ZAKONSKI STATUS IN NALOGE</i>	<i>7</i>
<i>II. PREGLED GLAVNIH GOSPODARSKIH GIBANJ</i>	<i>8</i>
<i>III. DENARNA POLITIKA</i>	<i>12</i>
1. Namere in usmeritve denarne politike	12
2. Obrestne mere	16
3. Uporaba instrumentov denarne politike	18
<i>IV. PLAČILNA BILANCA, DEVIZNI TEČAJ IN ZUNANJI DOLG</i>	<i>28</i>
1. Plačilna bilanca	28
2. Devizni tečaj	32
3. Zunanji dolg in mednarodne rezerve	33
<i>V. NADZOR BANČNEGA SISTEMA</i>	<i>36</i>
1. Sanacija bank	36
2. Nadzor bank in hranilnic	37
<i>VI. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE</i>	<i>42</i>
1. Posli za Republiko Slovenijo	42
2. Reforma plačilnih sistemov	43
3. Razvoj statističnega sistema	43
4. Gotovinsko poslovanje	44
5. Odnosi in sodelovanje s tujino	45
<i>VII. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE</i>	<i>47</i>

Gospod predsednik, spoštovani člani Državnega zbora,

v čast in zadovoljstvo mi je predstaviti poročilo o delovanju Banke Slovenije v preteklem letu, še posebej, ker smo prav oktobra 1996 obeležili peto obletnico uvedbe nove slovenske valute tolarja in hkrati s tem samostojno delovanje Banke Slovenije na denarnem področju. Poročilo hkrati vsebuje finančni izkaz centralne banke za lansko leto, skupaj z ugotovitvami in mnenjem, ki ga je pripravila revizorska hiša KPMG iz Londona.

Kaj so bile temeljne značilnosti minulega leta oziroma v kakšnih okvirih je delovala denarna politika, je v poročilu razvidno iz več podatkov in tabel, predvsem pa lahko ugotovimo naslednje: proces stabilizacije oziroma utrjevanja enoštevilčne inflacije se je raznim težavam navkljub v domačem in svetovnem gospodarstvu nadaljeval in prinesel nekaj novih rezultatov. Na prvem mestu moramo vsekakor omeniti nadaljnjo krepitev zaupanja prebivalstva v domačo valuto, ki se kaže tako, da se denarno premoženje, zaupano domačemu bančnemu sistemu, že približuje razdelitvi na približno dva enaka dela: na polovico v tolarjih in drugo polovico v tujem denarju, v primerjavi z začetki v letu 1991, ko je bilo to razmerje v 80 primerih v korist tuje valute in le v 20 primerih v tolarški vrednosti. Do majhnih, vendar pomembnih premikov je prišlo tudi pri ročnosti denarnih vlog, še posebej tistih, ki so oročene več kot 12 mesecev, in sicer za 4 % točke. Kljub temu pa z doseženim seveda še ne moremo biti zadovoljni. Varčevanje predstavlja temelj novim investicijam, te pa odpirajo nova delovna mesta, ki so garancija za nadaljnjo gospodarsko rast. Narodnogospodarsko varčevanje je še vedno na prenizkem nivoju, med 21 in 23% BDP, še posebej za gospodarstvo, ki je v večplastnih tranzicijskih procesih: v privatizaciji, v prilagajanju na tržno ekonomijo, kot tudi v procesu sanacije in reorganizacije bančnega sistema.

V takih razmerah je seveda želja po hitrejši gospodarski rasti oziroma nižji brezposelnosti dnevno prisotna in hkrati usmerjena v iskanje tuje akumulacije, tako v obliki klasičnih kreditnih razmerij kot tudi v raznih drugih oblikah direktnih investicij. Pri tem bo moralo biti slovensko gospodarstvo dokaj previdno in preudarno, kajti iz bližnje preteklosti nam je znano, v kakšne razmere lahko privede prevelika zadolženost. Hkrati se bo morala dnevna politika ob gospodarski majhnosti vprašati, kje so optimalne meje za solastninska razmerja med domačimi in tujimi rezidenti. Globalizacija v svetu, konsolidacija javnih financ v Evropski uniji, svoboda pri gibanju kapitala, zmanjševanje produkcijskih stroškov, nizke inflacijske stopnje v svetovnih okvirih so elementi, s katerimi bo moralo računati tudi majhno in odprto slovensko gospodarstvo, za katero se ve, da je na mednarodnem trgu "price taker" in ne "price maker".

Glede na to bo treba čimprej zastaviti vse pozitivne sile ob čim širšem konsenzu za zniževanje stroškov na vseh ravneh družbenega in gospodarskega delovanja, da bo tako konkurenčna pozicija slovenskih subjektov na zunanjem trgu vse boljša in trdnjša. Znano je namreč, da je slovenska inflacija v veliki meri stroškovnega značaja, zato je nujno, da bomo pri nadaljnjem zniževanju inflacije naredili vse, da bodo javne finance ostale zdrave, da bo dohodkovna politika temeljila na doseženih rezultatih, povezanih s produktivnostjo in gospodarsko rastjo, da se bo na tej osnovi nacionalno varčevanje povečalo in da bo najboljša podpora domačim subjektom v tekmi s tujo konkurenco.

K takim prizadevanjem nas mora spodbujati tudi ocena, ki jo je lani prvič prejela Slovenija od mednarodnih agencij, ki ocenjujejo deželni rating. Kot vemo, je bila Slovenija med deželami v tranziciji ocenjena najbolje. Po načelu "noblesse oblige" je torej pred nami vsi velika odgovornost in hkrati dolžnost, da rezultate še izboljšamo, kajti le tako se lahko tudi po formalnih kriterijih še bolj približamo državam Evropske unije, s katerimi že izmenjujemo več kakor dve tretjini bruto domačega proizvoda.

Na podlagi takih domačih in zunanjih razmer je v preteklem letu delovala tudi denarna politika oziroma natančneje, Banka Slovenije. Na prvi pogled je bilo lansko leto pri nekaterih parametrih dokaj podobno letu 1994, za katero so bili značilni pomembni presežki v pritoku tujega denarja na podlagi presežka v plačilni bilanci in na tej podlagi rast deviznih rezerv pri centralni banki za prek 600 milijonov dolarjev. Lanskoletni presežek v plačilni bilanci je bil dokaj simboličen, kljub temu pa so se mednarodne denarne rezerve pri Banki Slovenije povečale za nekaj manj kot 600 milijonov dolarjev. Iz sestave plačilne bilance je videti, da je bila lanska rast rezerv posledica kapitalskih tokov in naraščanja obveznosti do tujine. V takih razmerah in ob skrbi za stabilen tolar je morala centralna banka skrbeti predvsem za to, da so bili presežki kapitalskih tokov

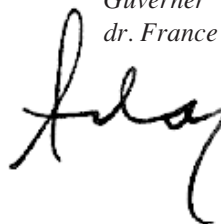
usmerjeni v devizne rezerve, kajti prav ti so bili največja nevarnost za stabilnost tolarja na deviznem trgu. Delovanje centralne banke je zmanjšalo nihanja tečajev na deviznem trgu. Za ilustracijo: povprečni decembrski tečaj nemške marke je bil nominalno le za 2,2 % večji kot decembra predlani, na menjalniškem trgu pa je celo upadel za 1% točko. Tovrstni tokovi in aktivnost Banke Slovenije so razvidni tudi iz bilančne sestave centralne banke. V njeni bilanci je tuja aktiva porasla za dobrih 78 milijard tolarjev. Z drugimi besedami, med letom 1996 je Banka Slovenije neto odkupila za okrog 47 milijard tolarjev deviz in hkrati zmanjšala tolarško kreditiranje bank za dobrih 27 milijard dolarjev, kljub likvidnostnim težavam, ki so v poletnih mesecih, zaradi likvidacije ene od bank, pestile domači bančni sistem. Količina primarnega denarja je bila kljub takim gibanjem na koncu leta večja le za 17 %. Dolžniški instrumenti centralne banke in repo posli so izrivali iz bilance neposredna posojila bankam, ki so ob koncu leta predstavljala le še neznamen del bilančne vsote. Raven lanskih denarnih učinkov deviznih transakcij je bila tako približno 5,6–krat večja kakor leta 1992, raven primarnega denarja pa se je v istem obdobju povečala le na 3,4–kratno vrednost, ob tem, da so centralnobančne rezerve v tuji valuti, če od njih odštejemo devizne obveznosti do domačih sektorjev, porasle kar na 5,8–kratni znesek.

Na takih gibanjih oziroma aktivnostih centralne banke temelji tudi njen finančni rezultat. Ob njegovi analizi in potrditvi se je Svet banke zavestno in argumentirano odločil, da ga v neto ostanku v višini nekaj več kot 2 milijardi tolarjev usmeri v splošne rezerve. Te naj bi bile v podporo stabilizacijsko naravnani denarni politiki, ki bo terjala še dodatne stroške, tudi v prihodnje. Svet banke je namreč enotnega mnenja, da je tovrstna rezerva minimalna naložba z največjimi možnimi oportunitetnimi koristmi za celotno gospodarstvo, kajti transakcijska moč centralnobančnega denarja je drugačna od tiste, ki jo ima, na primer, proračunski denar.

Kot povedano, na tej podlagi si bo morala denarna politika tudi v prihodnje, v še tesnejši povezavi z dohodkovno in fiskalno politiko, prizadevati, da pri nadaljnjem zniževanju inflacije ne bo prihajalo do večjih šokov oziroma da bodo stroški čim manjši, da bi bila tako karseda najboljše dosežena dva najpomembnejša cilja: nadaljnja gospodarska rast v še stabilnejših razmerah.

Dovolite mi, cenjeni Državni zbor, da se vam ob tej priložnosti hkrati zahvalim tudi za sodelovanje, pobude, predloge in konstruktivno kritiko, česar smo bili deležni v preteklem letu, ob skupnih iskanjih poti, ki peljejo mlado slovensko državo naprej predvsem v smeri kluba Evropske unije. Pri tem bo nastopila vrsta novih težav, katerim bo ob strpnosti in konsenzu treba poiskati nove rešitve in najti nove spodbude. Pri iskanju slednjih pa moramo že vnaprej zatreti misel na morebitno zahtevo po večji količini denarja od centralne banke, kajti "nekaj več" na zelo kratek rok lahko pomeni izboljšanje in olajšanje, na daljši rok pa le višjo inflacijo, nižjo gospodarsko rast in destabilizacijo. Banka Slovenije in njen Svet se že vse od začetka delovanja z vso odgovornostjo zavedata, da se nobena valuta ne rodi z garancijo stabilnosti, kajti to ji moramo dati oziroma ustvariti skupaj. Banka Slovenije se torej zaveda, da je lahko njen prispevek k nadaljnjim naporom slovenskega gospodarstva predvsem relativno čimbolj stabilen tolar.

Guverner
dr. France Arhar

Ljubljana, 28. 3. 1997

I. BANKA SLOVENIJE: ZAKONSKI STATUS IN NALOGE

Banka Slovenije je bila kot centralna banka ustanovljena v sklopu osamosvojitvene zakonodaje 25. junija 1991, ko je bil poleg vseh pomembnih sistemskih zakonov ob Temeljni ustavni listini o samostojnosti in neodvisnosti in ustavnem zakonu za izvedbo Temeljne ustavne listine sprejet tudi Zakon o Banki Slovenije. Banka Slovenije je kot centralna banka izrecno opredeljena v 152. členu Ustave Republike Slovenije.

Ustava določa, da je Banka Slovenije samostojna in odgovorja neposredno Državnemu zboru; Državni zbor imenuje guvernerja Banke. Po zakonu sta organa Banke Slovenije Svet Banke Slovenije in guverner. Svet Banke Slovenije sestavlja enajst članov, od tega šest iz vrst neodvisnih strokovnjakov, ki jih imenuje Državni zbor na predlog predsednika republike. Člani Sveta pa so po položaju tudi guverner, namestnik guvernerja in trije viceguvernerji; namestnika guvernerja in viceguvernerje imenuje Državni zbor na predlog guvernerja. Mandat članov Sveta traja šest let. To velja tudi za guvernerja, namestnika guvernerja in viceguvernerje.

Zakon opredeljuje osrednjo nalogo Banke Slovenije kot skrb za stabilnost valute in za splošno likvidnost plačevanja v državi in do tujine. Za uresničevanje te naloge Banka Slovenije uravnava količino denarja v obtoku, skrbi za splošno likvidnost bank in hranilnic, skrbi za splošno likvidnost v plačilih do tujine, kontrolira banke in hranilnice, izdaja bankovce in daje bankovce in kovance v obtok, predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov ter opravlja določene posle za Republiko Slovenijo. Poleg navedenega ima Banka Slovenije določene naloge in pristojnosti tudi po Zakonu o bankah in hranilnicah, po Zakonu o deviznem poslovanju, po Zakonu o kreditnih poslih s tujino ter po Zakonu o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic.

Banka Slovenije je pri odločanju o denarni politiki in njenem izvajanju ter pri uresničevanju drugih nalog in pooblastil tako po Zakonu o Banki Slovenije kot tudi po drugih zakonih neodvisna; Svet Banke Slovenije in guverner sta za uresničevanje nalog Banke Slovenije odgovorna Državnemu zboru. Državnemu zboru mora predložiti v potrditev finančni načrt in letni obračun, in ob tem predložiti letno poročilo o svojem delu.

Zakon izrecno določa, da sme Banka Slovenije odobravati Republiko Sloveniji posojila le do višine 5% letnega proračuna oziroma do ene petine predvidenega proračunskega primanjkljaja. Posojila morajo biti poravnana do konca proračunskega leta, kar pomeni, da ne morejo biti vir financiranja primanjkljaja. V praksi se od ustanovitve Banke Slovenije naprej proračun pri njej še ni zadolžil.

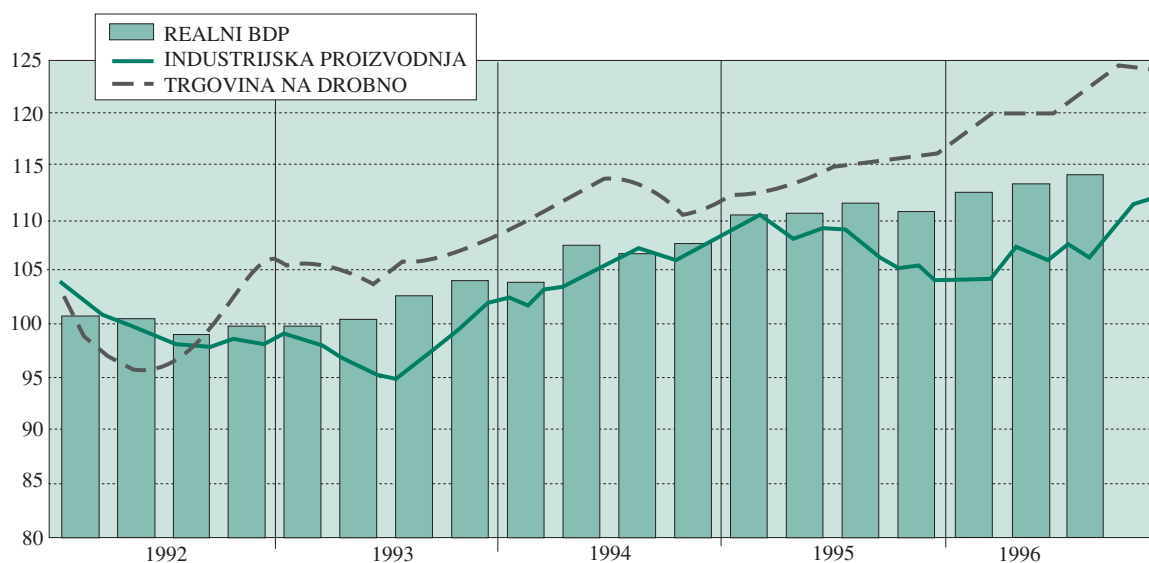

II. PREGLED GLAVNIH GOSPODARSKIH GIBANJ

Realni bruto domači proizvod je v letu 1996, po predhodni oceni Urada RS za makroekonomske analize in razvoj, porasel za 3,5%, kar je nekoliko manj od 3,9–odstotne rasti v predhodnem letu. Zmanjšanje stopnje rasti odslkava v veliki meri še zastoj v drugi polovici 1995. leta, medtem ko je tekoča dinamika v 1996. že presegala 5%. Rast je bila najmočnejša v gradbeništvu (8,0%, leto poprej 9,2%), pa tudi v kmetijstvu (4,5%, leto poprej 1,6%) in trgovini (4,5%, leto poprej 4,7%).

Industrijska proizvodnja je porasla za 1,0%, v primerjavi z 2,0% v predhodnem letu. Na ta rezultat je prav tako vplivala nizka izhodiščna raven po skoraj 4–odstotnem padcu v drugi polovici 1995. Od marca 1996 naprej, ko se je trend industrijske proizvodnje spet obrnil navzgor, je znašala tekoča rast okrog 10% na letni ravni ter še več v drugem polletju. Medletna stopnja rasti v zadnjem četrtletju je znašala 7,1%. Ponovno oživljanje proizvodnje je potekalo vzporedno s procesi prilagajanja, ki jih industrijskim podjetjem vsiljuje gibanje stroškov dela. Tako se je zmanjševanje števila zaposlenih, ki ga je pospešil zastoj v 1995., nadaljevalo tudi v leto 1996. Ob celoletnem zmanjšanju za 7,5% je produktivnost dela porasla za 8,6%.

Slika 1: Industrijska proizvodnja in promet v trgovini na drobno ter četrtletne ocene realnega BDP, 1992–1996 (1992 = 100, desezonirani podatki)

Vir: Statistični urad RS.

Zaposlenost v celotnem gospodarstvu se je zmanjšala za 0,7% – za 2,1% v podjetjih in organizacijah, ter porasla za 4,5% v drobnem sektorju; zunaj drobnega sektorja je porasla najbolj v komunalni panogi (za 5,7%) in v finančnih institucijah (za 6,2%) ter v državni upravi (za 4,5%). Standardizirana stopnja brezposelnosti po metodologiji ILO, ki se meri v Sloveniji enkrat letno v maju, je znašala 7,3% (leto poprej 7,4%). Registrirana brezposelnost, za katero velja, da odraža tudi sorazmerno permisivne pristope zavodov za zaposlovanje, je znašala v povprečju leta 13,9% in je v drugem polletju naraščala.

Po navedenih predhodnih ocenah (iz novembra 1996) sta k rasti BDP prispevala **domača končna poraba** z realnim porastom 4,5% in tuje povpraševanje s porastom 1,6%. Zaradi ugodnejše dinamike menjave s tujino od predhodno ocenjene se bodo ti podatki verjetno še nekoliko spremenili. Tako izvoz kot uvoz blaga sta bila v dolarskih vrednostih približno na ravni predhodnega leta, v ocenjenih količinah pa je izvoz porasel za okrog 3%, uvoz pa je ostal nespremenjen.

V domači porabi je prevladoval 10–odstotni porast investicij (ter ustrezna 10,1–% rast industrijske proizvodnje investicijskih dobrin). Struktura naložb še ne kaže na močnejše endogene obnovitvene procese v gospodarstvu, saj sta bili skoraj dve tretjini investicij v javnofinančnem sektorju, pretežno v infrastrukturne projekte. Delež bruto investicij v osnovna sredstva v BDP pa je v letu 1996 že porasel na 22,2%, investicij nad porabo stalnega kapitala pa na 5,4%.

Domačo zasebno porabo je podpirala rast dohodkov prebivalstva, ki je krepko presegala rast BDP. Povprečne neto plače so porasle realno za 4,2%, celotna izplačila neto plač pa za 2,4%, ker se je zmanjšalo število delavcev. Ko vključimo med izplačila zaposlenim še druge prejemke iz delovnega razmerja in dohodke od pogodbenega dela, znaša rast 6,0%. Transforni prejemki prebivalstva so porasli realno za 16,3%, tako zaradi naglega naraščanja povprečnih prejemkov kot zaradi števila upravičencev. Izdatki prebivalstva, merjeni skozi promet v trgovini na drobno, so realno porasli za okrog 6%.

Tabela 1: Končna poraba bruto domačega proizvoda, 1992–1996 (v %)

	1992	1993	1994	1995	1996*
1. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (1 = 4 + 5)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2. Izvoz blaga in storitev	63,1	58,5	58,9	55,8	55,7
3. Uvoz blaga in storitev	56,2	57,9	56,7	57,0	57,3
4. Saldo menjave (2–1)	7,0	0,6	2,2	–1,2	–1,6
5. Domača končna poraba (= 6 + 9)	93,0	99,4	97,8	101,2	101,6
6. Končna poraba (= 7 + 8)	75,3	79,4	77,4	78,9	78,5
7. Zasebna končna poraba	54,9	58,3	57,3	58,1	57,6
8. Vlada končna poraba	20,3	21,1	20,1	20,8	20,9
9. Bruto investicije (= 10 + 11)	17,8	20,0	20,4	22,3	23,1
10. Bruto investicije v osnovna sredstva	18,4	18,7	19,6	21,1	22,2
11. Sprememba zalog	–0,	1,3	0,8	1,2	0,9
• Realne stopnje rasti BDP v %	–5,5	2,8	5,3	3,9	3,5
• BDP v mio SIT	1.017.965	1.435.095	1.845.831	2.202.021	2.500.000
• BDP na prebivalca v SIT	510.076	720.898	928.066	1.107.911	1.255.467

* Ocene UMAR, november 1996.

Vir: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, Statistični urad RS.

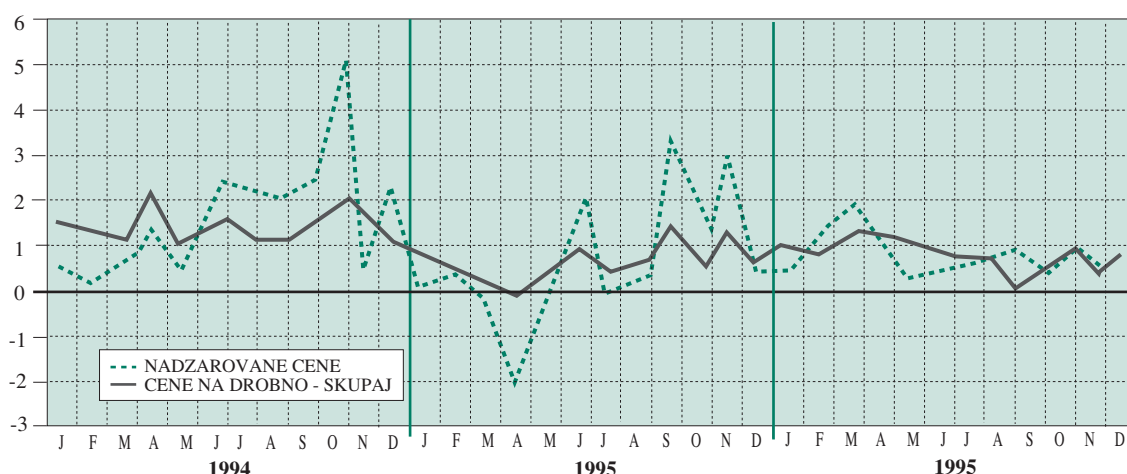
Teškoča rast *osebnih dohodkov* med letom je bila še hitrejša kakor povprečni porast glede na predhodno leto, kar opozarja, da ostaja dohodkovna politika še naprej osrednji problem slovenske makroekonomske regulative. V Sloveniji je bila v preteklih letih izkazana tesna zveza med gibanjem plač in zaposlenosti. V industriji, kjer je naraščanje plač podpovprečno, je nominalna rast stroškov dela presegla velike prihranke iz povečane produktivnosti. Rast plač je v letu 1996 izvirala pretežno v državnem sektorju (v državni upravi so realne povprečne plače porasle za 5,6%, v izobraževanju za 5,5% in v zdravstvu za 6,3%) ter v gradbeništvu (6,0%) in kmetijstvu (5,7%), to se pravi, največ v panogah, katerih obnašanje je v šibkih zvezah z denarno politiko in ki jih ne zadevajo omejitve, ki jih narekuje gibanje deviznega tečaja.

Konsolidirana bilanca *državnih financ* (državni proračun, občinski proračuni ter obvezno pokojninsko in zdravstveno zavarovanje) je izkazala v letu 1996 manjši presežek. Rast fiskalnih prihodkov je znašala 13,0% ali 3,0% realno, rast izdatkov pa 12,6%. Davki in prispevki iz osebnih dohodkov so porasli nominalno za 7,7% – dohodnina za 18,3%, socialni prispevki za 3,9%. Davki iz dobička so porasli za 72,2%. Dvakrat, v februarju in v juliju, so bile znižane prispevne stopnje, v drugem polletju pa je bil uveden dodaten progresivni davek delodajalcev na izplačane plače, ki je bil ugodnejši za delovno intenzivna, pretežno izvozna podjetja.

Prometni davki so porasli za 17,0%, vplačila carin pa so bila manjša za 2,0%, ker so se postopno zmanjševale uvozne dajatve, v letu 1996 zlasti z državami CEFTE. V letu 1996 so znašale uvozne dajatve le še 6,7% vseh državnih prihodkov; prometni davki so znašali 29,6% vseh prihodkov, davščine iz osebnih dohodkov in dobička pa 56,2%.

Med izdatki so najbolj porasli izdatki za delo, za 17,0%, ter transferji prebivalstvu, za 13,5%. Materialni izdatki, investicije ter transferji podjetjem so bili realno manjši kakor leto poprej. Zaradi preseganja prihodkov nad izdatki ni bilo novega zadolževanja državnih financ. Republiški proračun je neto vračal tuja posojila, za kar je bil v decembru porabljen tudi del pritoka od izdaje evroobveznic v avgustu v višini 325 milijonov ameriških dolarjev. Ob koncu leta je bilo na deviznem računu proračuna pri BS neporabljenih še 132 milijonov dolarjev.

Slika 2: Mesečne stopnje rasti cen na drobno in nadzorovanih cen 1994–1996 (v %)

Vir: Statistični urad RS, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Inflacija, merjena s cenami na drobno, je znašala ob koncu leta 8,8%, v primerjavi z 8,6% v letu poprej. Na večjo letno stopnjo od predhodne je vplivala nekoliko pospešena rast v prvem polletju, pretežno zaradi podražitev skupine nadzorovanih cen (elektrike, naftnih derivatov in živil) in delno tudi kot posledica večjega naraščanja tečajev tujih valut v drugem polletju 1995. V drugem polletju se je tekoča inflacijska dinamika že opazno zmanjševala in je znašala okrog 6% na letni ravni. Znotraj košarice cen na drobno so najbolj porasle cene storitev za 12,8% in kmetijskih izdelkov za 12,9%, medtem ko so cene industrijskih neživilskih izdelkov porasle za 5,9%. Letna stopnja rasti cen industrijskih proizvajalcev je znašala 5,8% (v primerjavi s 7,9% v letu 1995), letna stopnja rasti cen življenjskih potrebščin pa 9,0%.

III. DENARNA POLITIKA

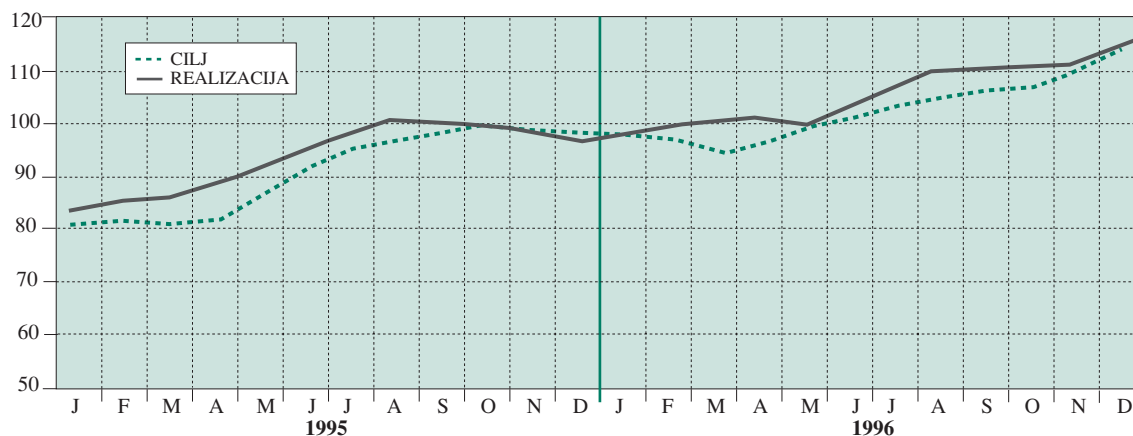
1. Namere in usmeritve denarne politike

Temeljna usmeritev denarne politike v letu 1996 je bila, kot v predhodnih letih, nadaljnje postopno zmanjševanje inflacije in zagotavljanje stabilnosti domače valute. Posredni cilj je bila še naprej količina denarja. Banka Slovenije je zagotavljala ponudbo primarnega denarja na podlagi ciljnih količin M1, ki jih je določala z analizo povpraševanja po denarju, ter z upoštevanjem denarnega multiplikatorja. V tej politiki velja režim drsečega deviznega tečaja; Banka Slovenije intervenira na deviznem trgu le znotraj denarnih okvirov, postavljenih za doseganje inflacijskega cilja. Namen te politike je, da v nekaj letih postopno zniža inflacijo na raven evropskih držav in da v ustreznih razmerah izvede tudi prehod v režim stalnega tečaja.

Razmere na deviznem trgu in v podjetniškem sektorju še niso dopuščale spremembe politike v smeri ciljanja stalnega deviznega tečaja. V letu 1996 je znašal neto pritok v devizne rezerve bančnega sistema 5,0% v odnosu do BDP ter štirikrat toliko kot prirast M1, ali prav toliko kot celotni prirast M3. Z začetkom močnejših portfolio naložb v Slovenijo septembra 1996. se pričakovana obseg in nepredvidljivost tokov tujega denarja še povečujeta. Obvladovanje denarnih učinkov teh procesov bo terjalo od centralne banke veliko pozornost in fleksibilnost.

V primerljivih državah, ki so se v preteklem obdobju odločile za politiko stalnega deviznega tečaja in ki so s tem sprejele akumuliranje zunanega primanjkljaja, je bil model morda sprejemljiv zato, ker so nastopile nadomestne razvojne spodbude, ki so za določeno obdobje celo pospešile gospodarsko rast na podlagi domačega povpraševanja, financiranega s tujimi investicijami in drugim uvozom kapitala. Slovenija je povsem majhno gospodarstvo z omejeno domačo absorpcijo, v kateri opcija nadomeščanja izvozne spodbude z uvozno ne zdrži.

Slika 3: Cilj in realizacija primarnega denarja, 1995–1996 (stanja v mlrd SIT, drseče trimesečne sredine)

Vir: Banka Slovenije.

Banka Slovenije se zaveda, da je njen cilj – M1 – v sorazmerno odloženi zvezi s končnim ciljem, rastjo cen. Upošteva tudi, da že dosega del načrtovanega učinka na gibanje cen tudi posredno prek deviznega tečaja. Tečaj pa deluje kot nominalno sidro samo na cene podjetij, ki poslujejo v odprti konkurenci s tujimi ponudniki na domačem in na tujih trgih. Takšnega vpliva ni na cene drugih panog ter na dinamiko plač v teh panogah, ki se vselej prenese tudi na plače oziroma stroške dela v menjalnem sektorju. Politika stalnega tečaja v teh razmerah še ne zagotavlja dezinflacije (o čemer pričajo tudi izkušnje sosednjih držav), njen glavni učinek pa je, da prenaša stroške zmanjševanja inflacije na izvozni in menjalni sektor. V Sloveniji bo zato v naslednjem obdobju uspešnost protiinflacijske politike pogojena predvsem s koordinacijo denarne in dohodkovne politike.

V letu 1996 se inflacija, merjena s cenami na drobno, ni zmanjšala, predvsem zaradi pospeškov v nemenjalnih sektorjih, medtem ko je letna stopnja rasti cen industrijskih proizvajalcev upadla s 7,9% na 5,8%. V drugem polletju je znašala tudi tekoča dinamika cen na drobno okrog 6% na letni ravni. Gibanje deviznega tečaja je bilo, drugače kot v predhodnih letih, umirjeno. Celoletna rast tečaja nemške marke je bila 2,2%, rast košarice tečajev, na katero so dodatno vplivale nekatere večje medvalutne spremembe, pa 6,0%. Realni efektivni tečaj, merjen z relativnimi cenami, je ostal med začetkom in koncem leta približno nespremenjen.

Ponudba primarnega denarja je bila do maja zadržana, čez poletne mesece se je precej povečala in zatem spet ustalila. Od decembra 1995 do decembra 1996 je porasla za 16,9% ali realno za 7,5%. M1 je porasel za 17,3% (7,8%). Rast je bila nekoliko nižja kakor v predhodnem letu (realno 8,1% in 10,4%) in precej nižja kakor v letih pred tem; do srede leta 1995 so prevladoval realne stopnje rasti okrog 25% letno.

Tabela 2: Tokovi povečevanja in zmanjševanja primarnega denarja (v mlrd SIT, tekoče cene)

	Stanje 31.12.95	Četrtnete spremembe				Spre- mema	Stanje 31.12.96
		I.	II.	III.	IV.		
Primarni denar	103,5	-1,8	3,3	-0,5	15,8	16,8	120,3
Rezerve bank	38,0	3,4	-3,0	1,4	8,4	10,1	48,1
Gotovina v obtoku	59,6	-4,2	6,1	-2,4	7,4	6,8	66,4
Vloge nebančnega sektorja	5,9	-0,9	0,2	0,5	0,0	-0,1	5,8
Izdajanje	301,0	-12,6	-21,7	85,0	8,6	59,3	360,2
(Neto tuja aktiva)	245,6	-17,6	-5,5	87,3	14,4	78,6	324,1
Tuja aktiva	250,9	-17,4	-5,5	87,1	14,5	78,7	329,5
Terjatve do držav.sektorja (1)	7,1	4,5	-1,0	-17,0	21,6	8,0	15,0
Posojila in terjatve do bank	42,8	-2,8	-12,0	14,5	-27,1	-27,4	15,4
• lombardna posojila	0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,2
• likvid. in druga posojila	26,0	-4,8	-9,4	12,1	-22,3	-24,4	1,6
• reodkup	16,8	1,8	-2,7	2,4	-4,7	-3,2	13,6
Druge terjatve	0,2	3,1	-3,1	0,4	-0,3	0,1	0,3
Jemanje iz obtoka	197,5	-10,9	-25,0	85,5	-7,2	42,4	239,9
Tuja pasiva	5,3	0,2	0,0	-0,2	0,1	0,1	5,4
Obveznosti v tuji valuti	38,6	-9,4	-4,1	29,0	-35,4	-19,9	18,7
Izdani vrednostni papirji	126,7	-10,6	-22,2	57,7	26,8	51,8	178,4
• v tolarjih	6,6	2,4	-6,1	9,2	4,1	9,7	16,3
• v devizah	120,0	-13,0	-16,2	48,6	22,7	42,1	162,1
Neto druga pasiva	26,9	8,9	1,4	-1,0	1,2	10,5	37,4

1) Terjatve do državnega sektorja so zmanjšane za vezane vloge pri BS.

Vir: Banka Slovenije.

Banka Slovenije je skozi vse leto neto izdajala denar prek deviznih transakcij, prek tolarških transakcij pa ga je neto jemala iz obtoka. Ob celoletnem prirastu primarnega denarja za 16,8 milijarde tolarjev je znašala monetizacija prek neto odkupov deviz 47,5 milijarde tolarjev. Celotni prirast neto tuje aktive BS je znašal celo 78,6 milijarde tolarjev, vendar je bilo to povečanje deviznih rezerv BS financirano tudi z neto prodajo deviznih blagajniških zapisov za 42,1 milijarde tolarjev, zmanjševala pa so jih neto črpanja z deviznih računov bank in predvsem države pri BS. Z neto vračanjem posojil je bilo vzetih iz obtoka 16,6 milijarde tolarjev, z zmanjšanjem repoja 5,4 milijarde tolarjev, z neto prodajo blagajniških zapisov v tolarjih pa je bilo vzetih iz obtoka za 10,5 milijarde tolarjev primarnega denarja.

Zaradi naraščajočega bremena steriliziranja denarnih učinkov deviznih pritokov je Banka Slovenije v letu 1996 pospešila tudi dograjevanje svoje temeljne regulative tega področja. Od junija naprej se v okviru predpisanih rezerv bank v devizah (devizni minimum) določa tudi naraščajoči obvezni delež deviznih blagajniških zapisov BS. Z ukrepi v avgustu in decembru se je penaliziranje najemanja tujih posojil za konverzijo v tolarje povečalo na 40–odstotni obvezni depozit za prevzete obveznosti do 7 let in 10–odstotni depozit za obveznosti nad 7 leti.

Tabela 3: Tokovi povečevanja in zmanjševanja denarja v obtoku (M1) (v mlrd SIT, tekoče cene)

	Stanje 31.12.94	Spre- mema	Stanje 31.12.95	Četrtletne spremembe				Spre- mema	Stanje 31.12.96
				I.	II.	III.	IV.		
Denar (M1)	170,2	33,7	203,9	-16,4	17,8	-1,3	31,1	31,2	235,1
Knjižni denar bank	115,9	24,1	140,0	-12,0	10,8	0,7	23,8	23,3	163,3
od tega: – podjetja	49,5	9,3	58,8	-7,4	2,2	2,7	13,8	11,4	70,2
– prebivalstvo	34,7	10,6	45,3	1,8	8,1	-3,3	5,4	11,9	57,2
Knjižni denar BS	7,1	-3,1	4,0	-0,1	0,9	0,3	-0,1	1,0	5,0
Gotovina	47,3	12,7	60,0	-4,2	6,1	-2,4	7,4	6,9	66,8
Povečanje	1.164,7	308,9	1.473,6	77,0	83,6	84,2	29,8	274,6	1.748,1
(Neto tuja aktiva)	330,7	34,6	365,2	11,4	52,6	55,7	11,4	131,1	496,3
Tuja aktiva	481,1	71,5	552,6	26,0	19,8	79,7	16,7	142,3	694,9
Terjatve do javnega sekt.	260,7	47,8	308,5	5,4	6,5	6,5	6,4	24,7	333,2
Terjatve do podj. in preb.	417,9	183,0	600,9	49,7	56,7	-4,4	8,9	110,9	711,8
• podjetja	326,3	114,1	440,4	33,6	35,3	-11,1	6,3	64,1	504,6
• kratk. posojila v tolarjih	136,0	60,0	195,9	10,6	16,2	-2,7	-3,7	20,4	216,4
• dolg. posojila v tolarjih	78,7	53,1	131,8	13,7	13,7	-1,5	28,7	54,6	186,4
• tolarski vred.papirji	17,4	7,8	25,2	0,4	-0,9	-4,1	1,2	-3,5	21,7
• kapitalске naložbe	17,5	0,2	17,7	0,7	1,8	-1,0	0,2	1,7	19,4
• devizne terjatve	76,8	-7,0	69,8	8,2	4,6	-1,7	-20,1	-9,1	60,7
• prebivalstvo	91,6	68,9	160,5	16,0	21,3	6,8	2,6	46,8	207,2
• kratk. posojila v tolarjih	26,2	7,4	33,6	-0,9	3,8	0,0	2,4	5,2	38,8
• dolg. posojila v tolarjih	65,4	61,5	126,9	16,9	17,6	6,8	0,2	41,5	168,4
Terjatve do drugih fin. org.	5,0	6,5	11,5	-4,0	0,5	2,4	-2,2	-3,4	8,2
Zmanjšanje	994,4	275,2	1.269,7	93,4	65,8	85,5	-1,3	243,4	1.513,0
Tuja pasiva	150,4	36,9	187,4	14,6	-32,7	24,0	5,3	11,3	198,6
Nedenarne vloge	583,9	189,2	773,1	52,9	86,6	51,6	-0,4	190,6	963,7
• v tolarjih	317,0	93,6	410,6	35,0	34,1	15,1	18,3	102,4	513,0
od tega: – podjetja	137,5	33,7	171,1	14,2	11,4	-2,8	18,6	41,3	212,5
– prebivalstvo	111,6	32,4	144,0	12,0	13,5	9,7	16,4	51,6	195,6
• v devizah	266,9	95,6	362,5	17,9	52,5	36,5	-18,7	88,2	450,7
od tega: – podjetja	18,8	-3,1	15,7	4,8	4,3	-1,9	0,9	8,1	23,8
– prebivalstvo	224,9	84,0	308,9	22,7	4,5	8,0	15,3	50,5	359,4
Vrednostni papirji	36,2	20,5	56,7	-0,3	-14,0	14,5	-4,8	-4,5	52,1
• v tolarjih	22,4	17,2	39,6	-0,5	-14,3	2,7	-0,1	-12,2	27,4
• v devizah	13,9	3,2	17,1	0,2	0,4	11,8	-4,7	7,7	24,7
Omejene vloge	6,1	-0,3	5,7	0,1	-0,1	-1,7	-0,2	-1,9	3,9
Neto druga pasiva	217,8	28,9	246,8	26,0	26,0	-2,9	-1,2	47,9	294,6

Opomba: M1 = gotovina v obtoku + vpogledne vloge pri BS + vpogledne vloge pri bankah.

Vir: Banka Slovenije.

Denarni multiplikator (za M1) je bil v letu 1996 pretežno stabilen, saj se je s povprečja 1,86 v letu 1995 povečal na 1,88. **Ponudba M1** je porasla za 31,1 milijarde tolarjev. Prirast neto tuje aktive bančnega sistema je znašal 131,1 milijarde tolarjev (v primerjavi s 34,6 milijarde tolarjev v letu 1995 ter 179,1 milijarde tolarjev v letu 1994). Terjatve do države so porasle za 24,7 milijarde tolarjev (47,8 milijarde tolarjev v 1995.), terjatve do podjetij za 64,1 milijarde tolarjev (114,1 milijarde tolarjev) in terjatve do prebivalstva za 46,8 milijarde tolarjev (68,9 milijarde tolarjev). Ekspanzija domačega kredita in predvsem kreditiranja prebivalstva iz leta 1995 je trajala do sredine 1996, zatem pa je rast bančnih naložb v domače nebančne sektorje skoraj v celoti usahnila, delno na račun naložb v vrednostne papirje Banke Slovenije. Zmanjšanje posojil podjetjem in prebivalstvu v drugem polletju se ni odlikovalo v zmanjšanju vlog obeh sektorjev.

Jemanje iz obtoka bančnega sistema (do formiranja M1) je znašalo 102,4 milijarde tolarjev po tolarških hranilnih in vezanih vlogah (93,6 milijarde tolarjev), 88,2 milijarde tolarjev po deviznih vlogah (95,6 milijarde tolarjev) in -4,5 milijarde tolarjev po vrednostnih papirjih bank in BS (20,5 milijarde tolarjev).

2. Obrestne mere

Banka Slovenije si je tudi v letu 1996 prizadevala vplivati na pogoje, ki določajo oblikovanje obrestnih mer, zato da bi se zmanjševala visoka nihanja in da bi se zniževala splošna raven obrestnih mer.

Z ukrepanjem proti indeksaciji je začela Banka Slovenije v letu 1995, ko je ukinila indeksiranje obrestnih mer na svojih instrumentih pod 30 dnevi, na drugih pa začela kot revalorizacijski faktor uporabljati 3-mesečno povprečje pretekle inflacije, čemur so sledile tudi banke. Februarja 1996 je bila osnova za izračun revalorizacije razširjena na inflacijo preteklih štirih mesecev, decembra pa na šest mesecev. S tem so se močno zmanjšala nihanja nominalnih obrestnih mer, njihovo gibanje pa je postalo tesneje povezano z realnim delom obrestne mere, namesto s tekočim gibanjem indeksa oziroma inflacije.

Tabela 4: Obrestne mere v letu 1996 (povprečne mesečne nominalne obrestne mere v % letno; (zneski v mlrd SIT)

Mesec	Medbančni denarni trg						Obrestne mere BS		Temeljna obrestna mera
	Med dnem		Večerni trg		Skupaj		Reodkup	Kratkoročno posojila	
	znesek	obrestna mera	znesek	obrestna mera	znesek	obrestna mera			
januar	68,1	12,5	13,4	12,4	81,4	12,5	10,1	10,0	9,9
februar	64,9	14,7	21,0	14,6	85,9	14,7	13,3	10,0	12,0
marec	74,5	15,6	18,3	15,3	92,8	15,5	14,1	10,0	12,5
april	69,9	16,6	24,2	16,6	94,1	16,6	16,9	10,9	12,9
maj	65,7	18,7	23,3	18,7	89,0	18,7	19,1	12,2	13,8
junij	89,1	18,0	18,8	17,9	107,9	18,0	19,0	12,5	12,9
julij	71,0	16,7	24,3	16,7	95,3	16,7	20,2	12,5	11,2
avgust	71,3	13,0	13,0	13,0	84,3	13,0	13,8	12,5	8,6
september	47,5	10,5	15,2	10,4	62,7	10,5	11,5	12,5	6,3
oktober	49,7	9,9	16,2	9,7	65,9	9,9	10,4	12,5	4,8
november	58,5	11,5	13,3	11,4	71,8	11,5	12,6	11,4	6,3
december	54,1	10,3	12,3	9,4	66,3	10,2	11,4	10,0	6,1

Vir: Banka Slovenije.

V letu 1995 je Banka Slovenije podprla iniciativo in dogovor bank o najvišjih pasivnih obrestnih merah. Banka Slovenije spremlja izvajanje dogovora predvsem z vidika, koliko vpliva na zmanjševanje posojilnih obrestnih mer bank in obrestne marže. Druga dopolnitev sporazuma je v pripravi za začetek leta 1997.

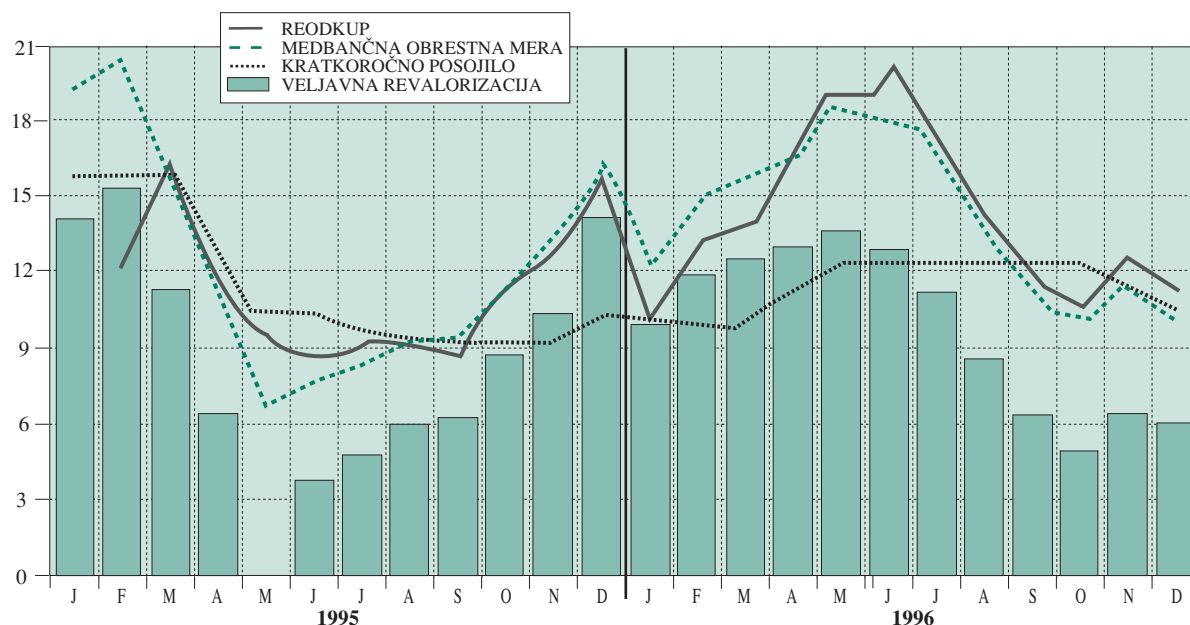

Obrestne mere Banke Slovenije. Eskontna mera (10%) in lombardna mera (11%) sta ostali nespremenjeni. Transakcij po eskontni meri dejansko ni, strošek lombardnega posojila, ki prav tako ni med pomembnejšimi instrumenti, pa je določen predvsem s predpisanim obsegom zastave vrednostnih papirjev. Obrestne mere za likvidnostna posojila in redna kratkoročna posojila so bile zaradi porasta revalorizacije, ki vpliva na druge obrestne mere, v drugem četrtletju nekoliko povečane, proti koncu leta pa spet zmanjšane približno na ravni izpred enega leta: na 10,5% in 11,0% za posojilo čez noč in za en dan ter 10,0% za kratkoročno posojilo. Obrestne mere na blagajniške zapise BS so se prilagajale gibanju obrestnih mer posojil.

Obrestne mere na denarnem trgu so imele podobno gibanje, le da z večjo amplitudo med letom. Povprečna medbančna obrestna mera je porasla z 12,5% na začetku leta do največ 18,7% v maju in spet upadla na 10,2% v decembru. Obrestna mera reodkupa je porasla z 10,1% na največ 20,2% v juliju in upadla nazaj na 11,4% v decembru. Decembra je znašal del obrestne mere denarnega trga nad veljavno revalorizacijo 3,9% in 5,0% za repo obrestno mero, najvišje pa so bile "realne" obrestne mere med julijem in novembrom.

Obrestne mere bank za tipične vezane vloge (31 do 90 dni) so od povprečno 15,1% v januarju porasle do največ 19,2% v maju in se zatem postopno zniževale do 9,9% v oktobru ter 11,2% v decembru. Povprečne obrestne mere za kratkoročna posojila bank so porasle s 23,1% na 27,0% v maju in spet upadle na 18,3% v decembru. "Realne" pasivne obrestne mere bank so bile na podlagi prve dopolnitve medbančnega dogovora zmanjšane v januarju, za vezane vloge nad 31 dni s povprečno 6,2% na 4,8%, in take so ostale vse leto. Povprečne "realne" obrestne mere za kratkoročna posojila so se med letom postopno zmanjševale z 12,5% v decembru 1995 do 11,5% v decembru 1996.

Slika 4: Obrestne mere denarnega trga v letih 1995–1996 (nominalne obrestne mere v % letno)

Vir: Banka Slovenije.

Tolarske obrestne mere so bile v letu 1996 v vsakem primeru privlačnejše od donosov na tuje valute. Za celo leto je znašala samo tolarska revalorizacija 9,7%, v primerjavi s 3,5–odstotnim porastom tečaja nemške marke.

3. Uporaba instrumentov denarne politike

Ponudba primarnega denarja prek instrumentov denarne politike je bila v letu 1996, podobno kot v predhodnih letih, ponovno močno odvisna od deviznih tokov. Natečeni devizni presežki v bankah sredi prvega polletja so povzročili nominalno rast tečaja tolarja, ki se je nato od avgusta do oktobra ob pomoči ukrepov Banke Slovenije prevesila v zelo zmerno zmanjšanje tečaja tolarja. Banka Slovenije je z ukrepi vplivala na zmanjšanje obsega deviznih pritokov, z instrumenti denarne politike pa je bankam najprej omogočila zmanjšati devizne presežke nad predpisanimi rezervami v devizah, nato pa v drugem polletju 1996 intenzivno odkupovala devize. Ob tem je Banka Slovenije zmanjšala terjatve iz posojil do bank, na drugi strani pa je povečala obseg prodanih blagajniških zapisov.

Tabela 5: Uporaba instrumentov denarne politike (v mio SIT)

	Stanje 31.12.95	Povprečno dnevno stanje v trimesečju 1996				Stanje 31.12.96
		I.	II.	III.	IV.	
Posojila bankam	26.028	16.968	15.502	18.722	11.200	1.478
– Lombardno	66	285	265	243	265	209
– Kratkoročno	18.295	8.892	10.077	15.420	10.279	0
– Likvidnostno	7.667	7.683	5.161	3.060	656	1.269
Reodkup blagajniških zapisov	16.804	17.743	15.272	17.063	16.561	13.650
Reodkup deviz	0	0	2.225	2.315	0	0
Izdani blagajniški zapisi BS	126.672	121.503	103.565	121.426	161.776	180.631
– V tolarjih – banke in hranil.	1.547	514	218	1.495	2.421	6.921
– Dvodelni	4.093	3.856	105	434	429	792
– Z nakupnim bonom	983	5.356	6.388	6.338	7.706	8.968
– V tujem denarju	120.049	112.249	96.854	113.159	151.219	163.950
Prejete vloge države	7.800	1.934	5.874	14.316	10.304	0
Obvezne rezerve bank in hranilnic	37.017	39.197	41.199	42.935	43.870	44.862
Devizni minimum bank (v mio ECU)	1.586	1.684	1.759	1.818	1.870	1.875
Nakupi deviz v obdobju		4.486	15.730	13.587	23.522	
Prodaje deviz v obdobju		2.338	3.124	2.121	2.081	

Vir: Banka Slovenije.

Na obseg primarnega denarja in na raven deviznega tečaja so v letu 1996 najbolj vplivali naslednji posegi:

- Odkup deviz. Povečanje primarnega denarja z neto odkupi deviz je znašalo 47,5 milijarde tolarjev; največ so k temu prispevali odkup deviz s pravico, dokončni odkup deviz in (med letom) začasni odkup deviz iz trojne ponudbe ter neto odkup deviz od države.
- Posojila. S posojili (dodatna kratkoročna posojila niso upoštevana) je bilo vzetih iz obtoka 16,6 milijarde tolarjev, največ zaradi zmanjšanja kvote za redna kratkoročna posojila, poleg tega pa še z odplačili likvidnostnih posojil, namenjenih bankam v sanaciji.
- Začasni odkup blagajniških zapisov v tujem denarju. S tem instrumentom je bil primarni denar zmanjšan skupno za 5,4 milijarde tolarjev; v tem znesku je upoštevana tudi razlika med nakupnim in prodajnim tečajem.
- Prodaja blagajniških zapisov. S prodajo blagajniških zapisov, ki se vplačujejo v tolarjih, je Banka Slovenije vzela iz obtoka neto za 10,5 milijarde tolarjev primarnega denarja, od tega največ z blagajniškimi zapisi z nakupnimi boni in še s tolarskimi blagajniškimi zapisi.

Ponudbo in povpraševanje po devizah na deviznem trgu je Banka Slovenije uravnavala s predpisano najmanjšo rezervo bank v devizah (z deviznim minimumom), z obveznostjo bank, da usklajujejo terjatve do tujih oseb z obveznostmi, in z brezobrestnim tolarskim depozitom za finančna posojila, najeta v tujini. Obseg ožjega denarnega agregata M1 je, razen z obsegom ponujenega primarnega denarja, uravnavala z obveznimi rezervami bank in hranilnic, ki pomagajo pri ohranjanju stabilnega denarnega multiplikatorja.

Posojila bankam

Banka Slovenije je v letu 1996 dajala v obtok primarni denar z lombardnimi, kratkoročnimi in likvidnostnimi posojili. Po obsegu so bila v celem letu najpomembnejša kratkoročna posojila; v prvem polletju so prevladovala redna kratkoročna posojila z mesečno določenimi količinami za črpanje, v drugem polletju pa dodatna kratkoročna posojila, ponujena bankam na podlagi vezanih vlog Ministrstva za finance. Črpanje likvidnostnih posojil, namenjenih bankam v sanaciji, se je postopno zmanjševalo, v celoti pa so bila vrnjena v decembru. V tretjem četrtletju je Banka Slovenije ponovno aktivno sodelovala na medbančnem trgu z likvidnostnimi posojili, odobrenimi čez noč, da bi tako zmanjšala negotovost na trgu po ustavitvi poslovanja v eni od bank. Obseg črpanih posojil se je občutno zmanjšal v zadnjem mesecu leta.

Lombardno posojilo je z odprto ponudbo ponujeno bankam za pet dni v višini 2,5% zastavljenih blagajniških zapisov BS v tujem denarju ali zakladnih menic. Posojilo predstavlja likvidnostno okno, katerega uporaba je za banke zelo omejena, ker je potreben velik obseg blagajniških zapisov za zastavo. Obrestna mera je določena v odvisnosti od eskontne mere, v celem letu pa je bila enaka, to je 11% letno. Povprečno dnevno črpanje lombardnih posojil za vse mesece v letu je znašalo 264 milijonov tolarjev (v letu 1995 le 72 milijonov), nadpovprečno črpanje pa je bilo doseženo februarja, marca, v maju, juliju in predvsem v novembru. Z lombardnimi posojili je bil primarni denar povečan za 143 milijonov tolarjev.

Kratkoročno posojilo je bilo prvič ponujeno bankam ob koncu leta 1994 kot enomesečno posojilo, ta instrument pa se je nato v drugi polovici leta 1995 začel uporabljati tudi v povezavi z vlogami Ministrstva za finance pri Banki Slovenije.

Z rednimi kratkoročnimi enomesečnimi posojili BS praviloma uravnava likvidnost bank v okviru meseca, ob upoštevanju začasnih podatkov o primarnem denarju. Če ocena povpraševanja po primarnem denarju v daljšem obdobju poraste, je možno del količine ponujenih posojil zmanjšati na račun dokončnega odkupa deviz. Banka Slovenije je v letu 1996 to možnost prvič po uvedbi kratkoročnih posojil izkoristila v večjem obsegu.

Redna kratkoročna posojila daje Banka Slovenije z mesečnimi ponodbami. Znesek posojila, ki ga lahko dobi posamezna banka, je določen na podlagi njenega deleža v skupni devizni poziciji bank in glede na celotno količino ponujenih posojil, o kateri Banka Slovenije odloča vsak mesec najmanj enkrat. Obrestna mera je določena nominalno na letni ravni in se je v letu 1996 spremenila trikrat: v aprilu je bila zvišana z 10% na 12%, v maju na 12,5% in v novembru znižana na 10%.

Banke so na podlagi 19 ponudb v povprečju črpale 2.965 milijonov tolarjev rednih kratkoročnih posojil, kar predstavlja 76% povprečno ponujene količine teh posojil v celem letu. Neto učinek je bil 5.423 milijonov tolarjev manj primarnega denarja v obtoku. Ponudba teh posojil se je iz četrtega v tretjeletje manjšala, od povprečnih 8 v prvem na 0,7 milijarde tolarjev v zadnjem četrletju.

Dodatno kratkoročno posojilo ponudi Banka Slovenije bankam na podlagi sprejete vezane vloge Ministrstva za finance. Obdobje črpanja posojila je enako obdobju vezave vloge, vendar traja največ tri mesece, obrestna mera pa je praviloma za eno odstotno točko višja kakor za vezano vlogo. Obrestne mere za vezane vloge se ravna po obrestnih merah za blagajniške zapise primerljivih rokov dospelosti.

V celem letu je bilo 109 ponudb dodatnih kratkoročnih posojil, povprečno dnevno stanje črpanih posojil pa je znašalo 7.875 milijonov tolarjev, največ v septembru, in sicer 20.445 milijonov tolarjev. Povprečno obdobje črpanja posojil je bilo 17 dni. Vezane vloge so bile pokrite z dodatnimi kratkoročnimi posojili v povprečju 97%.

Likvidnostna posojila so namenjena predvsem uravnavanju likvidnosti bančnega sistema, le v krajših obdobjih se uporabljajo tudi za uravnavanje količine primarnega denarja. Banka Slovenije je z likvidnostnimi posojili posegala pri bankah v sanaciji, obseg teh posojil pa se je v teku leta zmanjševal do dokončnega odplačila v decembru. Omogočala je črpanje likvidnostnih posojil v skrajni sili. S stalno ponudbo likvidnostnih posojil čez noč v drugem polletju in z uvedbo likvidnostnih posojil s sodelovanjem v juliju je zmanjšala negotovost na medbančnem trgu, nastalo po ustavitvi poslovanja v eni od bank.

Vsa likvidnostna posojila so v letu 1996 povprečno dnevno znašala 4,1 milijarde tolarjev (v predhodnem letu 11,2 milijarde), od tega 3,6 milijarde samo za banke v sanaciji.

Likvidnostna posojila čez noč so namenjena bankam, ki na medbančnem trgu neto najemajo posojila. V primeru, da je ponudba posojil kljub presežni likvidnosti bančnega sistema majhna ali če je obrestna mera za posojila previsoka, Banka Slovenije na večernem medbančnem trgu bankam ponuja določeno količino likvidnostnih posojil po enotni obrestni meri, ki jo lahko banke črpajo glede na razpoložljive vrednostne papirje za zavarovanje.

Banka Slovenije je sodelovala na medbančnem trgu en dan ob koncu maja, nato pa neprekinjeno od julija dalje. Največ likvidnostnih posojil čez noč je bilo črpanih julija, in sicer 1.611 milijonov tolarjev dnevno, celoletno dnevno povprečje pa je 198 milijonov tolarjev. Obrestna mera se je spremenila trikrat, najprej se je aprila zvišala z 10,5% na 12% in v maju na 13%, nato pa se je v oktobru znižala na 10,5%.

Likvidnostna posojila za banke v sanaciji so bila črpana v največjem deležu kot posojila, povezana z vnovčenimi potencialnimi obveznostmi (44,7% vseh likvidnostnih posojil). Skoraj celoten obseg so banke črpale v prvih štirih mesecih, v celoti pa je bilo posojilo odplačano decembra. Delež likvidnostnih posojil čez dan predstavlja 30,1% vseh likvidnostnih posojil, pri tem pa novembra in decembra ni bilo črpanj. Kreditna linija ni bila črpana v zadnjih treh mesecih, sicer pa odpade 14,6% povprečno dnevno črpanih likvidnostnih posojil na posojila, odobrena v okviru kreditne linije.

Likvidnostno posojilo v skrajni sili je bankam na voljo neprekinjeno za primer nepričakovanih likvidnostnih težav, torej za poravnavanje dospelih obveznosti oziroma za izpolnjevanje obvezne rezerve. Obrestuje se po zakoniti zamudni obrestni meri, ki je bila v letu 1996 enaka temeljni obrestni meri, povečani za 18 odstotnih točk. Posojilo je črpalo šest bank, od tega ena daljše obdobje.

Posebno *likvidnostno posojilo s sodelovanjem bank* je Banka Slovenije uvedla julija, namenjeno pa je bankam z likvidnostnimi težavami, ki se jim nepredvideno zmanjša možnost financiranja likvidnostnega primanjkljaja s pridobivanjem vlog oziroma z zadolževanjem na medbančnem trgu in ki nimajo ustreznih vrednostnih papirjev za pridobitev likvidnostnega posojila neposredno pri Banki Slovenije. Takšna banka lahko prejme likvidnostno posojilo Banke Slovenije s sodelovanjem ene ali več bank. Sodelujoča banka mora Banki Slovenije zastaviti vrednostne papirje BS ali Republike Slovenije, banka v likvidnostnih težavah pa sodelujoči banki zastavi prvovrstne druge vrednostne papirje ali terjatve bonitete A.

Banka Slovenije se je z 21 bankami dogovorila o pripravljenosti za sodelovanje pri reševanju morebitnih likvidnostnih težav za devet mesecev z nadomestilom za pripravljenost v višini 7% letno od zneska pripravljenosti. Še pred ureditvijo opisanega sistema sodelovanja je julija pod enakimi pogoji ena banka začela reševati likvidnostne težave v drugi banki. V ta namen je Banka Slovenije sodelujoči banki omogočila povprečno dnevno črpanje (računano samo za drugo polletje) posebnega likvidnostnega posojila s sodelovanjem v višini 332 milijonov tolarjev.

Začasni nakup blagajniških zapisov Banke Slovenije

Začasni nakup blagajniških zapisov BS v tujem denarju je najpomembnejši instrument za natančno uravnavanje primarnega denarja. Na rednih vsakodnevnih ponudbah, v letu 1996 jih je bilo skupaj 249, je Banka Slovenije ponudila odkupe v višini 2.905 milijonov nemških mark oziroma 260,4 milijarde tolarjev. Dejanskih nakupov je bilo 83% od ponujene količine. Od 31 bank, ki so poslovale v letu 1996, je na dražbah sodelovalo vsaj po enkrat 25 bank. Neto učinek tega instrumenta je bil 5,4 milijarde tolarjev manj primarnega denarja.

Ponudbe začasnih nakupov so se gibale med 20 in 10 milijoni nemških mark dnevno; posli so se sklepali za obdobje štirih tednov na podlagi dražitve tečaja za nemško marko, po katerem se izvede povratni nakup. Razlika med začetnim in povratnim nakupnim tečajem za nemško marko omogoča izračun vsebovane (repo) obrestne mere. Ta se je v prvi četrtini leta gibala pod medbančno obrestno mero, nato pa, razen v posameznih dnevih, nad njo. Vsebovana obrestna mera, računana nad stopnjo revalorizacije v posameznem mesecu, je bila najvišja julija (8,1%), najnižja pa januarja (0,3%); v celem letu je znašala v povprečju 4,1%.

Dodatni pogoj za sodelovanje bank na dražbah predstavlja obveznost, da morajo banke v prvem tednu po sklenitvi posla odkupiti od podjetij najmanj določen znesek deviz. Na začetku leta je bila obveznost določena v višini 151% od zneska sklenjenega posla, od aprila dalje pa v višini 120%.

Blagajniški zapisi Banke Slovenije

V letu 1996 je Banka Slovenije ponujala enake vrste blagajniških zapisov kot že v letu 1995. Pogoji blagajniških zapisov so se prilagajali ciljem denarne politike in gibanjem obrestnih mer na tujih trgih in na domačem denarnem trgu. Obseg izdanih vrednostnih papirjev je v letu 1996 porastel, najbolj pri blagajniških zapisih v tujem denarju. Vseh nakupov blagajniških zapisov v tolarjih je bilo za 77,7 milijarde tolarjev, vseh izplačil v tolarjih za 67,3 milijarde in še 47 milijonov nemških mark (devizni del dvodelnega blagajniškega zapisa). Vseh nakupov blagajniških zapisov v tujem denarju je bilo za 3,6 milijarde nemških mark in 258 milijonov ameriških dolarjev, izplačil pa 3,2 milijarde mark in 255 milijonov dolarjev, od tega je bilo ponovno vpisanih 2 milijardi mark in 161 milijonov dolarjev blagajniških zapisov v tujem denarju.

Blagajniški zapisi v tolarjih so imenski vrednostni papirji, ki jih vpisujejo banke za dva, dvanajst, trideset ali šestdeset dni, hranilnice pa za sedem in štirinajst dni, od decembra dalje pa tudi za 60 dni. Ponudba vseh navedenih blagajniških zapisov je stalno odprta. Razen blagajniškega zapisa za šestdeset dni so vsi neserijski vrednostni papirji. Pri posameznih ponudbah se je v letu 1996 spreminjala le obrestna mera, ki jo Banka Slovenije določa glede na gibanje obrestnih mer na domačem denarnem trgu in namer denarne politike. Blagajniške zapise v tolarjih banke deponirajo na poseben račun pri Banki Slovenije, ki izda potrdilo. Nakupi so se glede na prejšnje leto zmanjšali, vseh vplačil je bilo za 43 milijard tolarjev in izplačil za 38 milijard tolarjev, vplačila so za 5 milijard tolarjev presešla izplačila. Vplačila in izplačila blagajniških zapisov v tolarjih od hranilnic so v letu 1996 predstavljala le 0,1% celotnega prometa.

Dvodelni blagajniški zapis je kratkoročni, prinosniški, serijski vrednostni papir, izdan v materialni obliki. S posredovanjem bank ga v primarni prodaji lahko kupijo pravne in fizične osebe. Sestavljen je iz tolarškega in deviznega dela, vplača se z diskontom v tolarjih, izplača pa polovica v tolarjih in polovica v nemških markah. Na sekundarnem trgu je možno prodati ločeno tolarški in devizni del. Tolarški del se tekoče revalorizira s temeljno obrestno mero. Realni donos je bil za obe seriji sedme emisije, izdane v letu 1996, za tolarški del 4 odstotke, za devizni del pa 2,75 odstotka.

V letu 1996 so bile v prodaji dve novi seriji in ena serija iz predhodnega leta. Vseh vplačil je bilo za 3 milijarde tolarjev, izplačil pa za 4,3 milijarde tolarjev in 47 milijonov mark. Z nakupom dvodelnih blagajniških zapisov je bilo dano v obtok 1,3 milijarde tolarjev primarnega denarja.

Blagajniški zapis z nakupnim bonom je prinosniški, serijski vrednostni papir, izdan v materialni obliki, v nominalni vrednosti pol milijona tolarjev. Vplača se z diskontom v tolarjih in obrestuje po nominalni letni obrestni meri. Blagajniškemu zapisu je dodan nakupni bon, ki kupcu zagotavlja zavarovanje pred tveganjem višje inflacije od uradno pričakovane in pred tveganjem manjše spremembe deviznega tečaja od uradno pričakovane inflacije. Pravico iz nakupnega bona uveljavi imetnik tako, da s popustom kupi nov blagajniški zapis v tolarjih (brez dodanih nakupnih bonov) ali blagajniški zapis v tujem denarju. Višina popusta je odvisna od števila predloženih delov nakupnega bona posamezne serije, rasti drobnoprodajnih cen ter srednjega tečaja BS v primerjavi z uradno pričakovano inflacijo. Banka Slovenije izdaja blagajniški zapis z nakupnim bonom dvakrat letno, vsakokrat za šest mesecev, izdaje si sledijo tako, da je dan dospetja prejšnje izdaje enak datumu izdaje naslednje. Obrestna mera je določena za vsako izdajo posebej, prav tako največje število delov nakupnega bona, ki jih imetnik lahko predloži pri nakupu novega blagajniškega zapisa. Prodaja poteka po posebni ponudbi prek avkcij. V letu 1996 sta bili izdani peta in šesta emisija, izplačani pa četrta in peta.

V celem letu 1996 je Banka Slovenije prodala 66.179 lotov blagajniških zapisov četrte, pete in šeste izdaje v skupnem diskontiranem znesku 31,8 milijarde tolarjev (za 129% več kot v letu 1995) in izdala skupaj 198.678 delov nakupnih bonov. V istem obdobju je bilo izplačanih 25,2 milijarde tolarjev blagajniških zapisov, od tega 11,3 četrte in 13,9 milijarde tolarjev pete izdaje.

Skupno je bilo uveljavljenih popustov za 14,0 milijona nemških mark, 2,8 milijona ameriških dolarjev in za 184,7 milijona tolarjev, za kar je bilo porabljenih 114.841 delov nakupnih bonov. Imetniki nakupnih bonov so uveljavljali popuste v markah in dolarjih v mesecih od maja do septembra, popuste v tolarjih pa v maju in novembru. Za uporabo v naslednjem letu je ob koncu leta 1996 ostalo 128.758 neporabljenih delov nakupnih bonov pete in šeste izdaje.

Blagajniški zapis v tujem denarju je prenosljiv, imenski in neserijski vrednostni papir, ki ga Banka Slovenije neprekinjeno izdaja od januarja 1992. Po stalno odprti ponudbi ga lahko kupujejo banke in prek njih druge pravne osebe, vplača se z diskontom v nemških markah ali ameriških dolarjih, čas vpisa je od dveh mesecev do enega leta. Naložbe bank v blagajniške zapise z rokom do 120 dni se všttevajo v izpolnitev deviznega minimuma, pri nakupu blagajniškega zapisa z rokom 180 dni ali več pa lahko investitorji uveljavljajo popust z nakupnimi boni. Obrestne mere Banka Slovenije prilagaja obrestnim meram na tujih denarnih trgih, zato so se za vpise v markah v letu 1996 enajstkrat spremenile, za vpise v dolarjih pa devetnajstkrat. Višina popusta z nakupnim bonom je odvisna od razlike med gibanjem srednjega tečaja BS in pričakovano inflacijo ter števila predloženih nakupnih bonov, določenega v okviru pripadajoče izdaje.

Stanje blagajniških zapisov v nemških markah se je v letu 1996 najprej zniževalo z začetnih 1.165,3 milijona na 897,6 milijona ob koncu junija, nato pa se je povečevalo in ob koncu leta doseglo stanje 1.586,8 milijona nemških mark. Dolarski vpisi so porastli s 135,2 milijona na 138,3 milijona dolarjev, najnižje stanje pa je bilo doseženo sredi leta (84,6 milijona ob koncu junija). Povečanje stanja vpisanih blagajniških zapisov v tujem denarju v drugem polletju je posledica tako imenovane tridelne ponudbe, na podlagi katere so banke vpisovale blagajniške zapise z dospelostjo 180 dni, nadalje vpisov z uveljavljanjem popustov v nemških markah oziroma ameriških dolarjih, in predpisa, da morajo banke do konca leta doseči 30% predpisanih rezerv v devizah v obliki blagajniških zapisov BS v tujem denarju z rokom dospelja do 120 dni.

Blagajniški zapis v tujem denarju je za banke podlaga za sodelovanje pri večini instrumentov denarne politike. Lahko ga zastavijo za lombardno posojilo ali začasno prodajo Banki Slovenije po posebni ponudbi, je podlaga za likvidnostno in kratkoročno posojilo, terjatve iz blagajniških zapisov se zastavljajo tudi za zavarovanje sklenjenih poslov. Blagajniški zapis v tujem denarju z dospeljem do 120 dni se všteta tudi v devizni minimum.

Vloge države

Banka Slovenije sprejema vezane vloge države na podlagi sklenjene pogodbe. Pogoji sklepanja vezav so bili v letu 1996 spremenjeni v korist večje fleksibilnosti pri uravnavanju likvidnosti proračuna. Skrajšan je bil rok za napoved vezave in omogočena vezava na poljubno število dni.

V celem letu je bilo 111 vezav za čas od najmanj 2 do največ 60 dni v skupnem znesku 170,6 milijarde tolarjev, izplačanih pa je bilo 178,4 milijarde tolarjev. Povprečno dnevno stanje vlog je bilo še posebej visoko v mesecih od avgusta do novembra, v celem letu pa je znašalo 8.115 milijonov tolarjev. Z dodatnimi kratkoročnimi posojili so banke nadomeščale izpad rezerv zaradi vezanih vlog države v povprečju vsak dan v višini 7.875 milijonov tolarjev.

Obvezne rezerve bank in hranilnic

Obvezne rezerve imajo pri Banki Slovenije banke in hranilnice, vključno s hranilno kreditnimi službami. Izračunavajo se na vse tolarske vloge, prejeta posojila in izdane vrednostne papirje, katerih lastniki so nebančni sektorji, v odstotkih, ki so različni glede na čas vezave: 12 odstotkov na vpogledne in vezane vloge do tridesetih dni, 6 odstotkov na vezane vloge od enaintridesetih dni do treh mesecev, 2 odstotka na vezane vloge nad tremi do šestih mesecev in 1 odstotek za vloge nad šestimi meseci do enega leta. Povprečna stopnja izračunanih obveznih rezerv na vse tolarske vloge je znašala 6,4% (v predhodnem letu 6,7%). Obvezne rezerve se obrestujejo le za sredstva na posebnem računu po simboličnem 1% letno.

Vse tolarske vloge so naraščale po povprečni mesečni stopnji 1,7 odstotka (leto prej 2,3 odstotka). V enem letu so se povečale od 577,9 na 706,0 milijarde tolarjev (31 odstotkov). Vpogledne vloge in vloge, vezane do enega leta, so rastle mesečno povprečno za 1,4 odstotka, kar kaže na hitrejšo rast vlog nad enim letom (v istem obdobju za 3,3 odstotka mesečno). Delež vlog, od katerih se računajo obvezne rezerve, se zmanjšuje v korist deleža vlog nad enim letom, ki se je v primerjavi s predhodnim letom povečal za 3,7 odstotne točke in znaša v letu 1996 povprečno 15,8 odstotka.

Izračunane rezerve z uporabo predpisanega odstotka glede na ročnost vlog so po mesecih znašale od najmanj 39,1 milijarde tolarjev januarja, do največ 44,9 milijarde tolarjev decembra. Znesek izračunanih rezerv se je v teku leta enakomerno povečeval, z izjemo septembra, ko se je nekoliko znižal. Povprečna stopnja obveznih rezerv, izračunana na vloge do enega leta, se je po mesecih gibala med 7,5 in 7,7 odstotka, v povprečju pa je znašala 7,6 odstotka (v letu 1995 7,7 odstotka). Dosežene rezerve so v povprečju presegale obvezni izračunani znesek za 3,6 odstotka (med 0,6 milijarde tolarjev v maju in 3,4 milijarde tolarjev v decembru).

Uporaba obveznih rezerv za likvidnost je od julija 1995 za vse banke in hranilnice možna po enakih pogojih. Polovico obveznih rezerv imajo dnevno na posebnem računu in jo lahko uporabljajo za likvidnost, če plačajo nadomestilo po zamudni obrestni meri. V letu 1996 so obvezniki imeli mesečno povprečno 20,9 milijarde tolarjev na posebnem računu (50 odstotkov). Za uporabo sredstev obvezne rezerve s posebnega računa je bilo plačanih 11,2 milijona tolarjev nadomestil (v letu 1995 19,1 milijona tolarjev).

Uravnavanje ponudbe in povpraševanja na deviznem trgu

Za uravnavanje splošne likvidnosti bank v plačilih do tujine in za izpolnjevanje obveznosti iz deviznih vlog občanov ter deviznih vlog tujih oseb imajo banke rezerve v devizah in likvidnih deviznih naložbah v tujini (*devizni minimum*). Mesečni znesek deviznega minimuma je banki določen glede na obseg plačilnega prometa s tujino (35 odstotkov povprečnega mesečnega plačilnega prometa s tujino v zadnjih treh mesecih), obseg deviznega varčevanja občanov (100 odstotkov vlog na vpogled, 75 odstotkov vlog, vezanih do treh mesecev, 35 odstotkov vlog, vezanih od treh mesecev do enega leta, in 5 odstotkov vlog, vezanih nad enim letom), obseg vlog tujih oseb pri bankah (90 odstotkov vlog na vpogled, 75 odstotkov vlog, vezanih do treh mesecev, 35 odstotkov vlog, vezanih od treh mesecev do enega leta, in 5 odstotkov vlog, vezanih nad enim letom) in od februarja tudi obseg neto prodaje tuje gotovine v menjalniškem poslovanju. Ob koncu leta je predpisani devizni minimum pokrival 86% vseh vlog v tujem denarju pri bankah, doseženi pa celo 102%.

Banke so v letu 1996 izpolnjevale devizni minimum z dobroimetji na računih pri prvovrstnih tujih bankah, s tujo gotovino in tujimi čeki, s terjatvami v tuji valuti do domačih bank in Banke Slovenije, z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije v tujem denarju, z dospetjem največ 120 dni, z naložbami v prvovrstne vrednostne papirje tujih izdajateljev, v evroobveznice Republike Slovenije, ki kotirajo na tujih trgih, in s posebnimi pravicami za nakup deviz pri Banki Slovenije. V juniju je bila sprejeta obveznost, da morajo banke ob koncu leta imeti najmanj 30% deviznega minimuma v blagajniških zapisih Banke Slovenije v tujem denarju.

Devizni minimum vseh bank se je povečal s 1.586 milijonov ECU-jev, kolikor je znašal ob koncu leta 1995, na 1.875,2 milijona ECU-jev ob koncu leta 1996. Povečanje za 289,2 milijona ECU-jev je posledica rasti deviznih vlog in povečanega obsega plačilnega prometa s tujino. Preseganje deviznega minimuma je bilo najnižje sredi leta (9,5%), najvišje pa ob koncu leta (18,5%).

Poleg deviznega minimuma imajo banke določeno še *neto dnevno pozicijo* (razlika med deviznimi dobroimetji in kratkoročno zadolženostjo v tujini in doma), ki mora znašati najmanj 75 odstotkov deviznega minimuma. To obveznost so v letu 1996 izpolnjevale vse banke.

Usklajevanje terjatev do tujih oseb z obveznostmi. Julija je Banka Slovenije predpisala bankam obveznost, da morajo ob povečanju obveznosti glede na izhodiščno stanje na dan 31. 7. 1996 povečati za enak znesek tudi terjatve do tujih oseb, prav tako glede na izhodiščno stanje 31. 7. 1996. Med obveznostmi so vse obveznosti banke do tujih oseb, devizne in tolarske, ter obveznosti iz naslova tujih finančnih posojil, ki so jih najele domače pravne osebe, v katerih imajo banke prevladujoč lastniški delež.

Omejevanje zadolževanja v tujini. Banka Slovenije je februarja 1995 za zadolževanje domačih oseb v tujini v obliki finančnih depozitov in posojil, najetih za obdobje, krajše od 5 let, ki se ne porabijo za plačila v tujino, uvedla brezobrestni tolarski depozit v višini 40%. Avgusta je bilo obdobje podaljšano na 7 let. Decembra je bil uveden tudi 10-% depozit na finančne kredite in depozite nad 7 leti, s tem da so iz obveznosti izvzeti krediti, ki jih najemajo banke in Republika Slovenija.

Nakup in prodaja deviz

Posegi Banke Slovenije na deviznem trgu so bili v letu 1996 glede na predhodno leto večji tako po obsegu kot tudi po številu instrumentov. Od bank v sanaciji je odkupovala devize predvsem v povezavi z unovčenimi potencialnimi obveznostmi. Za nakupe in prodaje deviz za državo velja dogovor, da Banka Slovenije od države v proračunskem letu odkupi največ toliko deviznih imetij, kolikor znašajo neto nakupi deviz iz naslova opravljanja plačilnega prometa za državo. Vsem bankam sta bila v letu 1996 ponujena dva nova instrumenta.

Tabela 6: Nakupi in prodaje deviz

	1995		1996	
	v mio DEM	v mio SIT	v mio DEM	v mio SIT
Nakup deviz	295,4	24,8	784,3	70,7
• Od bank v sanaciji	270,9	22,2	90,2	8,1
• Tridelna ponudba (začasni in dokončni odkup deviz)	–	–	296,5	26,6
• Odkup deviz s pravico	–	–	251,4	22,9
• Drugi nakupi deviz	–	–	1,3	0,1
• Plačilni promet za državo	24,5	2,6	144,9	13,0
Prodaja deviz	303,1	25,1	256,6	23,2
• Realizirana pravica povratnega nakupa	2,5	0,2	0,9	0,1
• Za nakup blagajniških zapisov v markah	124,2	10,8	4,0	0,4
• Tridelna ponudba (povratni odkup deviz)	–	–	149,3	13,5
• Plačilni promet za državo	176,4	14,1	102,4	9,2

Vir: Banka Slovenije.

V aprilu je bila uvedena tako imenovana *tridelna ponudba*, ki se sestoji hkrati iz nakupa deviz, začasnega nakupa deviz z obveznostjo povratnega odkupa in iz vpisa blagajniških zapisov BS v tujem denarju za 180 dni. Po petdesetih ponudbah so banke prodale dokončno 147,2, začasno za 28 dni pa še 149,4 milijona nemških mark, pri tem pa vpisale za 296,5 milijona nemških mark blagajniških zapisov v tujem denarju. V poletnih mesecih je Banka Slovenije s to ponudbo občutno zmanjšala presežke deviz pri bankah nad predpisanimi rezervami v devizah. Tridelna ponudba je bila bankam zadnjič ponujena v začetku septembra.

Nakup deviz s pravico je drugi novo uvedeni instrument. Prvič ga je Banka Slovenije bankam ponudila julija. Banka Slovenije je vsak mesec na določen dan s posebno ponudbo odkupovala določeno količino deviz od bank, hkrati pa bankam, ki so sodelovale in so bile pri ponudbah uspešne, zagotovila možnost za dodatno prodajo deviz v naslednjih šestih mesecih, vsak mesec za enak znesek deviz. Banke so na avkcijah dražile tečaj, po katerem so bile pripravljene prodati devize Banki Slovenije in hkrati odkupovati devizne pritoke od podjetij. Do konca leta je Banka Slovenije od dveh bank odkupila 251,4 milijona nemških mark v protivrednosti 22,9 milijarde tolarjev, tečaj za nemško marko pa je na dražbah porastel od začetnih 89,45 tolarja v juliju na 91,36 tolarja v decembru. V letu 1997 lahko obe banki do vključno maja prodata Banki Slovenije še 295 milijonov nemških mark.

Banke razpolagajo še s 45,4 milijona nemških mark pravic, ki so jih pri ponudbah pridobile v letu 1993, za nakup deviz pri Banki Slovenije po prodajnem tečaju BS. V letu 1996 je ena banka uveljavila pravico in kupila 600.000 ameriških dolarjev.

V okviru drugih nakupov deviz je Banka Slovenije po posebnem sklepu od banke kupila 1,2 milijona nemških mark in s tem preprečila njeno plačilno nesposobnost.

Pri Banki Slovenije lahko banke kadarkoli kupijo devize z odloženim izplačilom za 120 dni (BS izda blagajniški zapis v tujem denarju) po prodajnem tečaju BS, povečanem za določen odstotek. V letu 1996 je ena od bank kupila 4 milijone nemških mark po prodajnem tečaju BS, povečanem za 1,25 odstotka.

Pri opravljanju plačilnega prometa za državo je Banka Slovenije v letu 1996 Ministrstvu za finance prodala 102,4, odkupila pa 23,4 milijona nemških mark. V skladu z dogovorom je odkupila v letu 1996 121,5 milijona nemških mark deviznih imetij, od tega 42,6 milijona v okviru podaljšanega proračunskega leta 1995 in 78,9 milijona v okviru proračunskega leta 1996.

Nadzor nad izvajanjem ukrepov denarne politike

Banka Slovenije preverja izvajanje ukrepov denarne politike in izvajanje pogojev in pravil, določenih v ponudbah in posegih na odprtem trgu, s posredno in neposredno kontrolo bank in hranilnic.

Posredni nadzor poteka neprekinjeno s pregledovanjem vseh poročil in dokumentacije, ki jo banke in hranilnice pošiljajo Banki Slovenije. Dodatno kontrolo pa opravlja Banka Slovenije občasno z neposrednim vpogledom v poslovne knjige in drugo dokumentacijo v sami banki ali hranilnici.

V letu 1996 je Banka Slovenije izdala 21 odločb, 18 za banke in 3 za hranilno-kreditne službe, v katerih je izrekla enega ali več ukrepov, odvisno od vrste in obsega ugotovljene kršitve: prepoved najemanja novih posojil in nakupa vrednostnih papirjev pri Banki Slovenije za določeno obdobje ter začasno prepoved sodelovanja pri posegih Banke Slovenije, pri katerih so bile ugotovljene nepravilnosti.

Poleg navedenih ukrepov je Banka Slovenije tudi pisno opozarjala banke in hranilnice na ugotovljene pomanjkljivosti, manjše nepravilnosti in nerednosti v predloženih poročilih in zahtevala njihovo odpravo.

Banka Slovenije je opravila 37 kontrol menjalniškega poslovanja, od tega je bilo 26 kontrol na terenu, in sicer 8 v pooblaščenih bankah in 18 v pogodbenih menjalnicah. Na podlagi ugotovitev kontrol pri pogodbenih menjalcih je bilo oddanih 12 prijav gospodarskih prestopkov na pristojna okrožna državna tožilstva, po ena prijava pa na Republiški devizni inšpektorat, Republiško upravo za javne prihodke in Republiški tržni inšpektorat, pri kontroliranih bankah pa je bilo izdanih 5 odločb.

Banka Slovenije je v letu 1996 opravila 13 kontrol na področju poslovanja bank s tujino in na podlagi ugotovitev izdala 6 odločb. Pri izdanih odločbah prevladuje omejitev nakupa vrednostnih papirjev, pri večjih kršitvah pa je bilo omejeno zadolževanje banke v tujini.

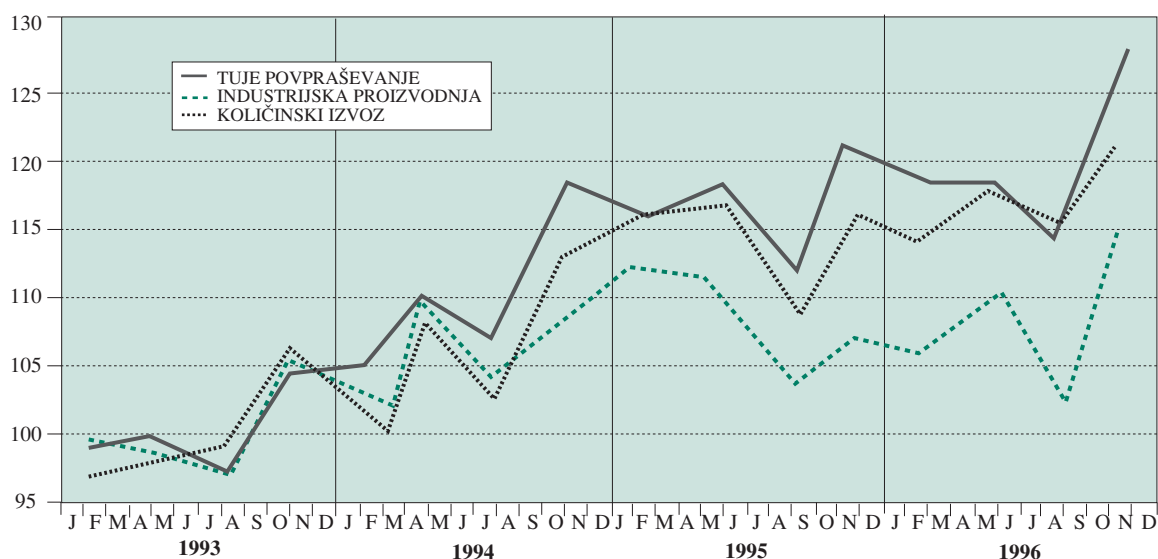
IV. PLAČILNA BILANCA, DEVIZNI TEČAJ IN ZUNANJI DOLG

1. Plačilna bilanca

V 1996. letu so bile tekoče transakcije s tujino že drugo leto zapored uravnotežene, v tokovih kapitala pa je imela Slovenija že peto leto zapored obsežne neto pritoke.

Izvoz blaga je znašal po predhodnih podatkih 8.306 milijonov ameriških dolarjev (leto poprej 8.316 milijonov dolarjev), v ocenjenih količinah pa je porasel za okrog 3%. To gibanje kaže predvsem razmere povpraševanja: gospodarska konjunktura v osmih glavnih trgovinskih partnerjih iz Evropske unije je bila v 1996. letu slabša od leta poprej, vendar v močnem trendnem izboljševanju ob prehodu v 1997. leto. Domači faktorji, ki določajo izvozno konkurenčnost, se niso poslabšali. Realni tečaj je deloval nevtralnno, visoko realno rast povprečnih stroškov dela pa je kompenziralo zmanjševanje števila delavcev.

Slika 5: Realno uvozno povpraševanje osmih glavnih partnerjev iz EU, obseg slovenskega izvoza blaga in industrijska proizvodnja, 1993–1996 (1993 = 100)

Vir: Statistični urad RS, ocene v BS.

V 1996. letu je prišlo prvič do zmanjšanja prodaje na trge Evropske unije in razvitih držav OECD. Izvoz v EU je znašal 65% celotnega izvoza blaga, v OECD pa 70%, predvsem na račun manjšega izvoza v Francijo in Italijo, medtem ko se obseg prodaje v Nemčijo (30–odstotni delež) ni spremenil. Izvoz v EU je padel za 4% oziroma za 2,5 strukturne točke, v države nekdanje Jugoslavije pa se je povečal za 2,1 strukturne točke in v CEFTO za 0,6 strukturne točke.

Uvoz blaga je znašal po predhodnih podatkih 9.397 milijonov ameriških dolarjev, kar je 1% manj kakor v 1995. letu. Količinski obseg uvoza je bil enak obsegu iz 1995. leta. Premiki v regionalni sestavi uvoza so bili manjši kakor v izvozu.

Glede na realno rast domačih dohodkov ter zunanjetrgovinsko liberalizacijo (zlasti z državami CEFTE) v 1996. letu kaže zastajanje obsega uvoza verjetno na začasno izčrpanje po izredni ekspanziji predvsem domačega potrošnega povpraševanja v letih 1994 in 1995. Dodatna dejavnika pa sta bili nizki ravni uvoza v januarju in decembru zaradi administrativnih zapletov na carini v začetku leta, ko je bil izveden prehod na enotno carinsko listino (ECL), in zaradi pričakovanj o znižanju carinske zaščite za uvoz iz držav Evropske unije s 1. 1. 1997.

Blagovni primanjkljaj (izvoz FOB in uvoz CIF) je znašal po predhodnih podatkih 1.091 milijonov ameriških dolarjev, v primerjavi s 1.176 milijoni dolarjev v letu poprej. Z Evropsko unijo je znašal primanjkljaj 991 milijonov dolarjev, z vsemi državami OECD pa 1.404 milijone dolarjev. Primanjkljaj z državami EU se je najbolj povečal s Francijo (za 210, na 326 milijonov dolarjev) in z Italijo (za 89, na 488 milijonov dolarjev), medtem ko se je z Avstrijo zmanjšal (za 101, na 283 milijonov dolarjev). Presežek v menjavi z Nemčijo je porastel za 200, na 502 milijona dolarjev.

Tabela 7: Regionalna sestava blagovne menjave Slovenije, 1992–1996 (predhodni podatki, v mio USD)

	Izvoz					Uvoz				
	1992	1993	1994	1995	1996	1992	1993	1994	1995	1996
Evropska unija(15)	4.066	3.847	4.480	5.575	5.362	3.659	4.266	5.052	6.532	6.353
Francija	616	528	586	682	598	492	522	613	798	924
Italija	880	756	923	1212	1.103	839	1.051	1.258	1611	1.591
Nemčija	1.805	1.798	2.068	2508	2.544	1.394	1.626	1.734	2.206	2.042
Avstrija	341	303	373	535	549	500	553	756	919	832
V. Britanija	141	148	208	229	161	74	103	130	190	208
EFTA	64	65	75	87	83	107	135	188	237	248
Švica	50	52	58	71	68	100	127	154	199	178
OECD 1)	4.422	4.237	4.894	6.018	5.779	4.070	4.770	5.635	7.314	7.183
ZDA	195	216	250	261	245	167	188	197	291	324
Japonska	16	25	18	21	19	88	125	126	157	162
CEFTA	234	261	308	403	450	286	331	451	634	613
Države nekdanje Jugoslavije	1.508	964	1.040	1.209	1.387	1.218	696	584	671	699
Hrvaška	952	739	738	891	859	852	595	498	576	581
Države nekdanje SZ	226	298	316	375	390	251	217	169	275	236
Druge države	290	322	267	307	297	312	483	461	594	664
SKUPAJ	6.681	6.083	6.828	8.316	8.306	6.141	6.501	7.304	9.492	9.397

1) Brez Češke, Poljske in Madžarske.

Vir: Statistični urad RS.

Presežek v menjavi z državami nekdanje Jugoslavije se je povečal za 150, na 688 milijonov ameriških dolarjev, z državami nekdanje SZ pa za 54, na 154 milijonov dolarjev. Primanjkljaj s državami CEFTE se je zmanjšal za 68, na 163 milijonov dolarjev.

Že drugo leto zapored primanjkljaj v trgovinski bilanci ni bil v celoti pokrit s presežkom v storitveni menjavi, ki je znašal v 1996. letu 786 milijonov ameriških dolarjev (leto poprej 725 milijonov dolarjev).

Prihodki od potovanj so znašali 1.222 milijonov ameriških dolarjev oziroma 12% več kakor v 1995. letu. Število nočitev tujcev je bilo za skoraj 5% večje, število mejnih prehodov tujcev (brez potnikov v tranzitu) pa za skoraj 16% večje kakor v 1995. letu. Izdatki za potovanja v tujino so znašali 452 milijonov dolarjev, v primerjavi s 413 milijoni dolarjev v predhodnem letu, kar pomeni porast za 9%. Število nočitev Slovencev na Hrvaškem se je povečalo za 36%.

Tabela 8: Plačilna bilanca Slovenije, 1992–1996 (predhodni podatki, v mio USD)

	1992	1993	1994	1995	1996
A. TEKOČI RAČUN	926	192	540	-36	47
1. Blago	791	-154	-338	-954	-853
2. Storitve	180	375	723	725	786
2.1. Transport	-164	57	68	69	76
2.2. Potovanja	389	429	590	666	769
2.3. Ostalo	-45	-111	65	-10	-59
3. Dohodki	-91	-51	108	147	89
3.1. Dohodki od dela	-2	-8	140	153	146
3.2. Dohodki od kapitala	-90	-44	-33	-6	-57
4. Tekoči transferi	46	22	47	45	24
B. KAPITALSKI RAČUN	...	4	-4	-14	-5
C. FINANČNI RAČUN	-645	-206	-541	171	-30
1. Neposredne naložbe	113	111	131	170	180
2. Naložbe v vrednostne papirje	-9	3	-33	-10	638
3. Ostale naložbe	-117	-209	3	231	-261
3.1. TERJATVE	-158	-314	-136	-373	-402
a) Komercialni krediti	7	93	19	-39	-170
b) Posojila	-31	12	-20	-16	-5
c) Gotovina in vloge: banke prebivalstvo	-149 9	-451 87	-324 378	-202 25	-341 -74
drugi sektorji	...	-20	-78	7	-27
d) Druge terjatve (1)	6	-35	-111	-149	161
3.2. OBVEZNOSTI	41	104	139	604	141
a) Komercialni krediti (dolgoročni)	-13	-13	-13	-7	12
b) Posojila:	33	161	309	586	-12
Banka Slovenije	-	-14	-5	-4	-3
poslovne banke	-9	2	100	226	-178
uradni sektor	-17	79	67	131	-72
drugi sektorji	59	95	147	233	241
c) Vloge in druge obveznosti	21	-44	-157	25	140
4. Mednarodne denarne rezerve (BS)	-633	-111	-642	220	-587
Statistična napaka	-281	10	5	-120	-12

Vir: Banka Slovenije.

Negativni predznak (-) pomeni uvoz oziroma presežek uvoza nad izvozom v tekočem računu, povečanje terjatev ali zmanjšanje obveznosti v kapitalskem in finančnem računu ter povečanje mednarodnih rezerv Banke Slovenije.

1) Vključuje plačila in izplačila BS na fiduciarnem računu.

Presežek izvoza transportnih storitev nad uvozom je znašal 76 milijonov ameriških dolarjev, leto poprej pa 69 milijonov dolarjev. Primanjkljaj v menjavi z drugimi storitvami je znašal 59 milijonov dolarjev (leto poprej 10 milijonov dolarjev). Poslabšanje je posledica manjšega izvoza gradbenih del in montažnih storitev ter povečanega uvoza poslovnih storitev.

Neto prejemki *dohodkov* so znašali 89 milijonov ameriških dolarjev, kar je za 58 milijonov dolarjev manj kakor v 1995. letu. Tokovi dohodkov od kapitala, predvsem obresti, odlikavajo zmanjševanje obrestnih mer in rast zunanjega dolga in deviznih rezerv. Zaradi hitrejše rasti dolga od rezerv po letu 1995, predvsem v zvezi s prevzemanjem dotlej nealociranega dolga, so v letu 1996 močno porasli izdatki za obresti. Celotni neto odhodki od kapitala so znašali 57 milijonov dolarjev, leto poprej pa le 6 milijonov dolarjev. Neto prejemki dohodkov od dela so znašali 146 milijonov ameriških dolarjev, leto poprej pa 153 milijonov dolarjev. Presežek prejetih nad plačanimi *transferi* je znašal 24 milijonov dolarjev, leto poprej pa 45 milijonov dolarjev.

Saldo tekočih transakcij je bil po predhodnih podatkih v letu 1996 pozitiven v višini 47 milijonov ameriških dolarjev. Po dolgem obdobju visokih presežkov je v zadnjih dveh letih saldo tekočih transakcij praktično izravnano.

Neto pritek *neposrednih naložb* je znašal 180 milijonov dolarjev, 10 milijonov več kakor leto poprej. Predvsem od avgusta naprej je v tem agregatu vključen tudi velik del *portfolio naložb* tujcev (nakupi delnic na trgu), tako da slika ni povsem natančna. Verjetno je, da je bilo pravih neposrednih naložb manj kakor v 1995. Neto pritek v agregatu portfolio naložb je znašal 638 milijonov dolarjev, kar vključuje predvsem mednarodne izdaje državnih obveznic. Po posebnih podatkih samo za Ljubljansko borzo je znašala prodaja vrednostnih papirjev tujcem na tem trgu v letu 1996 79 milijonov dolarjev, od tega 68 milijonov dolarjev v zadnjih štirih mesecih leta.

Slovenija je v 1996. letu uredila glavni del odnosov s tujimi upniki glede nerazdeljenega dolga bivše Jugoslavije. Celoten pogajalski paket za jugoslovanski dolg do Londonskega kluba je znašal 5.538 milijonov ameriških dolarjev, od tega 4.274 milijonov dolarjev za glavnico in 1.262 milijonov dolarjev za zapadle, a neplačane obresti. Po soglasju tujih upnikov in po potrditvi slovenskega parlamenta je Slovenija junija 1996. leta izdala obveznice v višini 812 milijonov dolarjev (seriji 1 in 2, obe denominirani v ameriških dolarjih in nemških markah) v zameno za prevzeti del nealociranega dolga Jugoslavije po Novem finančnem sporazumu (NFA) iz 1988. leta in po Sporazumu o Trade and Deposit Facility. 465 milijonov dolarjev tega zneska je odpadlo na dolg, za katerega so bili v Sloveniji znani končni dolžniki (predvsem banke). V juniju je zato za ta znesek v plačilni bilanci knjižena izdaja državnih obveznic ter zmanjšan dolg bank do tujine (nasproti odprtju obveznosti bank do države). Preostali del prevzetega dolga v plačilni bilanci ni evidentiran kot transakcija. Ob tem prestrukturiranju je hkrati prenehala funkcija sredstev, ki so se že od začetka 1994. nalagala na fiduciarni račun BS v Luksemburgu, ter je bilo stanje v višini 155 milijonov ameriških dolarjev preneseno na redne račune mednarodnih rezerv BS.

V avgustu je Republika Slovenija na mednarodnem trgu izdala evroobveznice v vrednosti 325 milijonov dolarjev. Iz izkupička te izdaje je bilo v decembru odkupljenih za 125 milijonov dolarjev obveznic junijske izdaje.

Po posojilih je bilo v letu 1996 evidentirano neto vračanje 17 milijonov ameriških dolarjev, kar pa vključuje tudi navedeno preknjižbo (zmanjšanje) obveznosti bank za 465 milijonov dolarjev. Brez upoštevanja te preknjižbe so podjetja črpala neto za 241 milijonov dolarjev posojil, banke za 282 milijonov dolarjev, država pa je neto vračala za 72 milijonov dolarjev posojil. Druge obveznosti bank, pretežno po *vlogah nerezidentov*, so porasle za 140 milijonov dolarjev, devizne rezerve bank (*gotovina in vloge*) pa za 341 milijonov dolarjev.

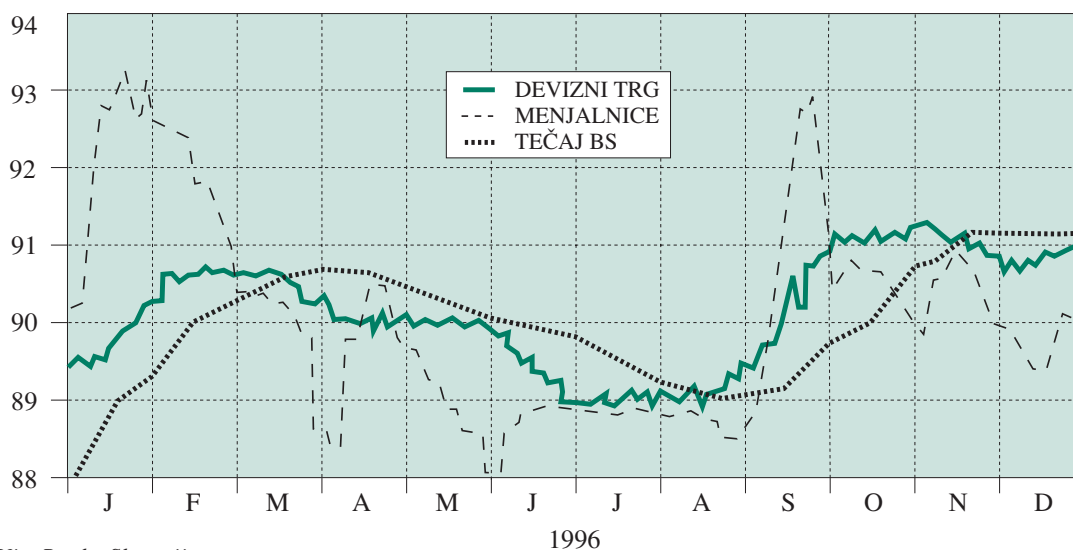
Končni rezultat poslovanja s tujino in naknadnih operacij Banke Slovenije na domačem deviznem trgu je bilo povečanje *mednarodnih rezerv Banke Slovenije* za 587 milijonov ameriških dolarjev, na raven 2.297 milijonov dolarjev ob koncu leta 1996.

2. Devizni tečaj

Neto *denarni tok* iz tujine v devizne rezerve bank in Banke Slovenije je znašal v celem letu 930 milijonov ameriških dolarjev (leta 1995 470 milijonov dolarjev). Brez upoštevanja tokov po državnih obveznicah, ki so se usmerjali neposredno na devizni račun proračuna pri BS in z njega, ter prenosa s fiduciarne računa BS v devizne rezerve je znašal pritek 580 milijonov dolarjev, od tega 450 milijonov samo v drugem polletju. Tokovi iz tujine so v drugem polletju občutno povečali ponudbo na deviznem trgu, kjer je znašal neto odkup bank od podjetij 250 milijonov dolarjev (v celem letu 320 milijonov ter še 100 milijonov dolarjev v menjalnicah – od turistov, zmanjšano za neto prodaje domačemu prebivalstvu).

V prvem polletju je bila Banka Slovenije brez možnosti za tečajno interveniranje zaradi neto zapadanja deviznih blagajniških zapisov. Med januarjem in junijem so podjetja in banke vnovčile neto za 250 milijonov ameriških dolarjev deviznih blagajniških zapisov. V drugem polletju pa je Banki Slovenije uspelo, da je velik pritisk na deviznem trgu uspešno nadomestila s sklopom intervencij, ki so zmanjšale ponudbo podjetij in spodbujale povpraševanje bank. Tako je bilo od junija do decembra, predvsem v obdobju do avgusta, neto vpisanih za 500 milijonov ameriških dolarjev deviznih blagajniških zapisov (od tega 460 milijonov od bank). Predvsem v zadnjih mesecih leta je bil prenos pritokov iz tujine v devizne rezerve BS dopolnjen še z odkupi tujega denarja od bank po instrumentu odkupa s pravico, po nevtralnem tečaju, v skupnem znesku 210 milijonov dolarjev.

Slika 6: Gibanje tečaja nemške marke v Sloveniji v letu 1996

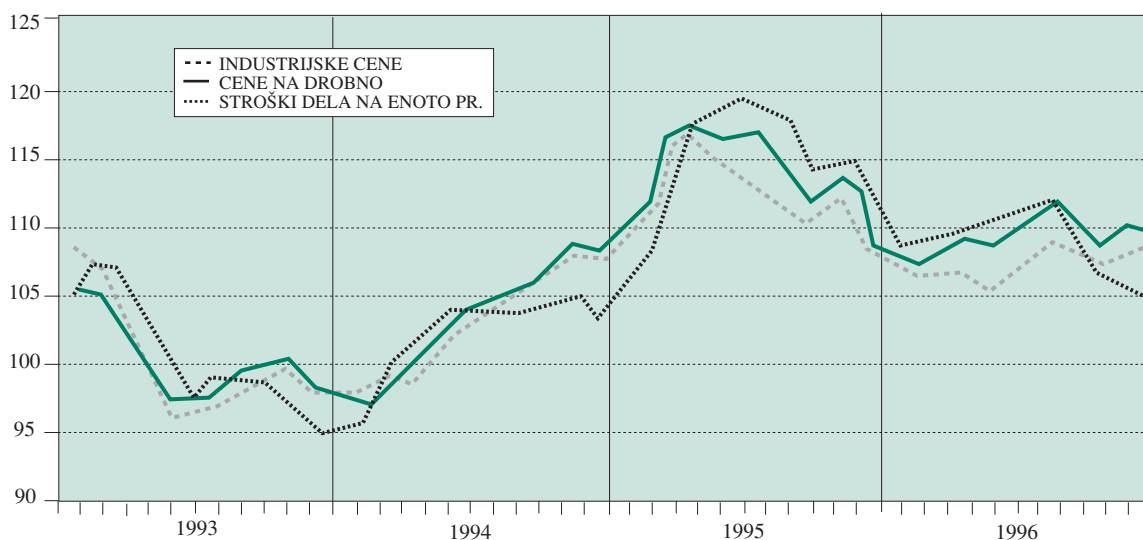

Vir: Banka Slovenije.

V teh razmerah je *nominalni tečaj* nemške marke na deviznem trgu v prvem polletju padel z najvišje dosežene ravni 90,7 SIT/DEM ob koncu februarja do najnižje točke 88,9 SIT/DEM ob koncu junija. V poletnih mesecih je ponovno porasel, do največ 91,2 SIT/DEM ob koncu oktobra, zanihal in se do konca leta povrnil na 91,0 SIT/DEM, ob tendenci počasne rasti. V celotnem obdobju med decembrom 1995 in decembrom 1996 (mesečna povprečja) je znašal porast tečaja nemške marke 2,2%. Nominalni efektivni tečaj slovenske košarice tujih valut je porasel za 6,0%.

Realni efektivni tečaj, merjen z relativnimi maloprodajnimi cenami, je izkazal do decembra 1996 letno apreciacijo tolarja za 0,6%, merjen z relativnimi cenami industrijskih proizvajalcev pa depreciacijo 0,6%. O izvozni konkurenčnosti daje najboljšo informacijo efektivni tečaj, deflacioniran z relativnimi stroški dela na enoto proizvodnje, ki kaže za leto 1996 realno depreciacijo tolarja 5,2%. K temu je prispeval porast produktivnosti v industriji (zaradi odpuščanja delavcev), tako da je znašala letna rast stroškov dela na enoto proizvodnje 3% oziroma manj kakor sočasna rast cen. Problem, s katerim se sooča Banka Slovenija, je, da rast stroškov dela kljub zelo velikim prihrankom iz produktivnosti še vedno presega rast proizvodnje, zaradi česar realna ravnovesja, če so dosežena, vsiljujejo inflacijo ter velike stroške in vse bolj zmanjšan domet tečajne politike.

Slika 7: Indeks realnega efektivnega tečaja, 1993–1996 (1993 = 100)

Vir: Banka Slovenije.

Rast indeksa kaže rast vrednosti tolarja, in obratno.

3. Zunanji dolg in mednarodne rezerve

V letu 1996 je bilo sklenjenih za 1.613 milijonov ameriških dolarjev novih poslov, kar je za 41,9% več kakor v letu 1995. Za 107,0% se je povečal znesek novih posojil, najetih ali garantiranih od države, v skupni višini 427,0 milijonov ameriških dolarjev, od tega je bilo 325,0 milijonov dolarjev zadolžitve realiziranih z izdajo obveznic Republike Slovenije. Zasebni sektor je v letu 1996 registriral za 1.185,5 milijonov dolarjev novih kreditnih poslov, kar je za 27,4% več kakor v letu 1995. Mednarodne finančne inštitucije so v letu 1996 odobrile 161,7 milijona ameriških dolarjev posojil, prek sindiciranih posojil pa je bilo odobrenih 254,1 milijona dolarjev Republiki Sloveniji, bankam in ostalim gospodarskim družbam.

V strukturi novih posojil se je nadaljeval trend povečevanja deleža dolgoročnih virov, tako je bilo 77,2% vseh poslov sklenjenih za dobo nad 5 leti. V valutni strukturi je vse pomembnejši delež nemške marke, tako je bilo v tej valuti sklenjenih 60,2% vseh poslov.

Celotno stanje dolga je na dan 31. decembra 1996 znašalo 4.001 milijon ameriških dolarjev in je presegalo znesek izpred leta dni, ko je stanje dolga znašalo 2.970 milijonov dolarjev. Porast je posledica rasti dolgoročnega dolga. Dolgoročni dolg je konec leta 1996 znašal 3.953 milijonov dolarjev, kratkoročni dolg pa se je zmanjšal na 48 milijonov dolarjev in predstavlja le še 1,1% celotnega dolga.

Rasti zunanjega dolga je tudi v letu 1996 sledila rast mednarodnih denarnih rezerv, ki so na dan 31. decembra 1996 presegale celotni zunanji dolg za 2,9%.

Upravljanje z mednarodnimi denarnimi rezervami

Mednarodne denarne rezerve Banke Slovenije so opredeljene kot:

- tuja gotovina in devizna imetja v tujini,
- prvovrstni vrednostni papirji tujih izdajateljev,
- monetarno zlato,
- rezervna tranša pri Mednarodnem denarnem skladu,
- imetja SDR pri Mednarodnem denarnem skladu.

Devizne rezerve (tuja gotovina, računi v tujini, tuji vrednostni papirji) Banke Slovenije so v letu 1996 porasle s 1.802 milijonov ameriških dolarjev na 2.279 milijonov ameriških dolarjev. Del rezerv sestavljajo sredstva, za katera ima Banka Slovenije obveznosti do domačih sektorjev (na podlagi vpisanih blagajniških zapisov v tujem denarju ter deviznih računov bank in države pri Banki Slovenije) in ki so v letu 1996 porasla s 1.259 milijonov dolarjev na 1.278 milijonov dolarjev, drugi del rezerv (lastna sredstva), za katere Banka Slovenije nima devizne obveznosti, pa se je od konca leta 1995 do konca leta 1996 povečal s 632 milijonov dolarjev na 971 milijonov ameriških dolarjev. Skupne terjatve Banke Slovenije do tujine obsegajo poleg uradnih deviznih rezerv in imetij pri MDS še nekatera druga imetja, kot je fiduciarni račun v Luksemburgu.

Osnovna pravila določanja portfelja deviznih rezerv Banke Slovenije predpisuje Svet Banke Slovenije četrtletno, in sicer valutno strukturo, povprečno ročnost deviznih vlog in naložb v vrednostne papirje ter izbor bank (naložbe deviznih sredstev so dovoljene le v banke z najvišjimi dolgoročnimi ocenami po standardih IBCA). V letu 1996 je Banka Slovenije v skladu s strategijo Sveta Banke Slovenije povečala delež naložb v vrednostne papirje, predvsem v državne, in s tem ob izboljšani likvidnosti zmanjšala kreditno tveganje.

Na obseg mednarodne likvidnosti Slovenije vpliva Banka Slovenije tudi s predpisovanjem deviznega minimuma, ki ga morajo imeti poslovne banke, ter s predpisovanjem usklajevanja med obveznostmi in terjatvami bank do tujih oseb. Devizne rezerve bank so v letu 1996 porasle od 1.624 milijonov ameriških dolarjev na 1.838 milijonov ameriških dolarjev.

Skupne devizne rezerve Slovenije (uradne devizne rezerve pri Banki Slovenije brez zlata in imetij pri MDS ter kontrolirane devizne rezerve bank) so znašale konec leta 1996 4.117 milijonov ameriških dolarjev in so se v primerjavi s koncem leta 1995 povečale za 20,2%.

Tabela 9: Mednarodne denarne rezerve Slovenije ter devizne rezerve Banke Slovenije in poslovnih bank (v mio USD ob koncu meseca)

	BANKA SLOVENIJE					Druge terjatve do tujine	BANKE	SKUPAJ DEVIZNE REZERVE
	Mednarodne denarne rezerve						Devizne rezerve	
	Zlato	Imetja SDR	Rez. pozicija pri MDS	Devizne rezerve	Skupaj			
31. 12. 1995	0,1	0,1	19,1	1.801,6	1.820,8	170,1	1.624,4	3.426,0
31. 1. 1996	0,1	0,4	18,0	1.695,0	1.713,4	171,9	1.648,8	3.343,8
29. 2. 1996	0,1	0,6	26,6	1.602,9	1.630,0	181,0	1.758,5	3.361,4
31. 3. 1996	0,1	0,5	26,6	1.538,8	1.565,9	179,8	1.839,5	3.378,3
30. 4. 1996	0,1	0,4	26,4	1.568,7	1.595,5	186,6	1.771,0	3.339,7
31. 5. 1996	0,1	0,1	30,9	1.498,1	1.529,1	185,6	1.858,0	3.356,1
30. 6. 1996	0,1	0,1	18,2	1.639,8	1.658,1	30,4	1.919,0	3.558,9
31. 7. 1996	0,1	0,5	17,3	1.749,3	1.767,2	30,6	2.002,8	3.752,2
31. 8. 1996	0,1	0,2	10,2	2.283,8	2.294,2	31,2	1.925,8	4.209,6
30. 9. 1996	0,1	0,2	10,6	2.265,9	2.276,7	31,2	1.913,3	4.179,2
31. 10. 1996	0,1	0,5	17,5	2.356,7	2.374,6	31,4	1.935,4	4.292,1
30. 11. 1996	0,1	0,1	16,4	2.390,6	2.407,1	31,5	1.877,4	4.267,9
31. 12. 1996	0,1	0,1	18,5	2.278,7	2.297,4	31,7	1.837,8	4.116,5

Vir: Banka Slovenije.

Pogajanja s tujimi upniki

Na rast dolga, najetega in garantiranega od države, sta vplivala na eni strani ureditev odnosov s tujimi upniki po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988, ki se je poleg t.i. Sporazuma o Trade and Deposit Facility in t.i. Sporazuma o Alternative Participation Instruments Exchange nanašal na refinanciranje obveznosti nekdanje Jugoslavije do konzorcija tujih komercialnih bank; po drugi strani pa prevzem dolga na osnovi Sporazuma med Vlado RS in Vlado ZR Nemčije o prevzemu zunanjih dolgov nekdanje SFRJ, tako iz naslova predhodnih reprogramiranj kot tudi obveznosti, prevzetih iz naslova originalnih bilateralnih sporazumov. Republika Slovenija je 11. 6. 1996 izdala tujim upnikom, ki so bili opredeljeni kot sodelujoči upniki, obveznice v zameno za 18% dolga po Novem finančnem sporazumu. Na tej podlagi so bili slovenski subjekti izpuščeni iz solidarne obveze po sporazumu iz leta 1988. Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana je kupila od upnikov, ki so bili opredeljeni kot sodelujoči upniki, udeležbo v njihovih depozitih iz naslova t.i. Sporazuma o Trade and Deposit Facility v višini 9,9%. Pogajanja z upniki t.i. Sporazuma o Alternative Participation Instruments Exchange pa še niso zaključena. V letu 1996 so se nadaljevala pogajanja o ureditvi dolgov z nekaterimi članicami Pariškega kluba.

V. NADZOR BANČNEGA SISTEMA

1. Sanacija bank

Sanacija Ljubljanske banke d.d., ki je bila uvedena z odločbo Banke Slovenije januarja 1993, in Kreditne banke Maribor d.d., ki je bila uvedena marca 1993, se je pod okriljem Agencije za sanacijo bank in hranilnic v letu 1996 uspešno nadaljevala in se že bliža koncu.

Na proces sanacije so odločilno vplivale dopolnitve Ustavnega zakona iz julija 1994, ki so bile osnova za delitev premoženjske bilance na stari in novi banki – Novo Ljubljansko banko d.d. in Novo Kreditno banko Maribor d.d., po katerih so starima bankama ostale terjatve in obveznosti do nekdanje Jugoslavije.

Obveznice Agencije za sanacijo bank in hranilnic z jamstvom Republike Slovenije z dospelostjo 30 let in obrestno mero 8% nad devizno klavzulo, ki sta jih sprejeli obe banki v sanaciji, so bile oktobra 1995 na podlagi zakona zamenjane za obveznice Republike Slovenije z dospelostjo do 15 let in z nižjimi obrestnimi merami (odvisnimi od dospelosti obveznic). Večina obveznic Republike Slovenije ima tolarско klavzulo, šestino vseh pa predstavljajo obveznice z izbirnimi kuponi, na podlagi katerih lahko banki v sanaciji izbirata med valorizacijo s temeljno obrestno mero in valorizacijo z valutno klavzulo (vezano na srednji tečaj Banke Slovenije za nemško marko). Po sprejetju uredbe o izdaji obveznic Republike Slovenije, ki se zamenjajo za obveznice Agencije za sanacijo bank in hranilnic, novembra 1995 se je v letu 1996 pričelo trgovati z obveznicami serije I. Trgovanje s temi obveznicami je poraslo jeseni 1996, ko so se v trgovanje na neorganiziranem trgu vključile tudi fizične osebe. Obveznice serije I dospejo v izplačilo oktobra 2006, obračunavajo pa se po obrestni meri $T + 5,7\%$ letno.

Premagovanje likvidnostnih težav pri izpolnjevanju obveznosti do upnikov je bilo ob začetku sanacije omogočeno le s povečano zadolženostjo pri Banki Slovenije. Rezultat likvidnostnih težav obeh bank je bil tudi negativni neto operativni denarni tok, ki pa se je postopno izboljševal že v letu 1995 in postal pozitiven v letu 1996. Dinamika zniževanja zadolžitve pri Banki Slovenije iz naslova izrednih instrumentov je bila prisotna vse do lani. Tudi v prvih štirih mesecih leta 1996 sta banki v sanaciji še posegali po likvidnostnih posojilih Banke Slovenije, medtem ko sta že v drugi polovici leta 1996 tudi že samostojno vzdrževali svojo likvidnost.

V obeh bankah v sanaciji so že skoraj v celoti uskladili poslovanje z vsemi zakonskimi določili za varno in skrbno poslovanje, ki veljajo za ostale banke. Na odločitve o dokončanju postopka sanacije bo pomembno vplivalo prizadevanje vodstva bank, da zagotovijo ustrezno likvidnost in izpolnijo določila o največji skupni izpostavljenosti do posameznega komitenta in omejitev naložb v zemljišča, zgradbe, poslovno opremo in kapitalske deleže na predpisani obseg.

Banki, ki sta leto 1996 končali z visokim dobičkom, nadpovprečnim donosom na aktivo in donosom na kapital, ki je med najvišjimi med vsemi bankami, po dokončanju sanacije čaka še privatizacija.

2. Nadzor bank in hranilnic

Banka Slovenije v skladu z Zakonom o bankah in hranilnicah opravlja nadzor bank. Teh je bilo konec leta 1996 31 (od tega sta bili dve ustanovljeni po ustavnem zakonu) ter 7 hranilnic. Število bank se je glede na konec leta 1995 znižalo za dve – zaradi ene pripojitve in stečaja ene banke, število hranilnic pa je glede na konec leta 1995 ostalo nespremenjeno. Na zadnji dan leta 1996 je prenehala poslovati Banka Noricum d.d., ki se je pripojila k Banki Celje d.d..

Od skupno 29 delujočih bank je na zadnji dan leta 1996 bilo 14 bank v popolni lasti domačih delničarjev, 11 bank je bilo v pretežni lasti domačih delničarjev, 4 banke pa so bile v večinski lasti tujih delničarjev (ena od teh v popolni lasti tujih delničarjev). Z izjemo dveh bank (obe bank v sanaciji) so bile vse druge banke že v celoti privatizirane. Hranilnice so bile v celoti v popolni lasti domačih oseb, s privatnim lastništvom.

Neomejeno dovoljenje za poslovanje je na dan 31. 12. 1996 imelo 15 bank.

V letu 1996 ni bilo izdano nobeno novo dovoljenje za poslovanje banke ali hranilnice, niti za ustanovitev podružnice ali predstavništva tuje banke v Sloveniji. Največ dovoljenj je bilo danih za dodatne posle bank in hranilnic, dano pa je bilo tudi eno dovoljenje za pripojitev banke. Izdanih je bilo več soglasij tujim delničarjem za solastništvo v slovenskih bankah in domačim delničarjem za delež, ki presega 15% delnic s pravico upravljanja, ter soglasij k imenovanju direktorja banke.

Na področju regulative bančnega nadzora je bilo v letu 1996 narejenih nekaj pomembnejših korakov, čeprav je novi zakon o bančništvu še vedno v obravnavi v Državnem zboru. Z namenom urejanja likvidnostnega tveganja so bila julija 1996 uvedena poročila o največjih deponentih bank, o tokovih tolarške likvidnosti, predpisana so bila razmerja rokovne usklajenosti naložb in sredstev, ki jih morajo banke dosegati v treh razredih, in sprejet je bil sklep o dajanju posebnih likvidnostnih posojil s sodelovanjem bank. Sprejet je bil tudi nov sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic in novi navodili za izvajanje sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic ter za restrukturiranje nedonosnih terjatev, z začetkom veljavnosti v letu 1997.

Kljub stabilnim pogojem poslovanja je na banke vplival začetek likvidacijskega postopka v Komerčni banki Triglav d.d. julija 1996. Ta je konec decembra 1996 prešel v stečajni postopek. Dogodek, ki se je seveda odlikoval v reakcijah bančnih komitentov, je posledično prispeval k povečani varnosti bančnega poslovanja. Rast bilančnih vsot predvsem manjših bank se je po uvedbi likvidacijskega postopka Komerčne banke Triglav d.d. v večini primerov umirila in se je jeseni obnovila.

Bilančna vsota vseh slovenskih bank je po nerevidiranih podatkih 31. 12. 1996 znašala 1.723,7 milijarde tolarjev, kar predstavlja 14,9–odstotni porast glede na konec decembra 1995. To je manj, kakor je znašal porast bilančne vsote leto poprej. Najvišje so stopnje rasti pri treh bankah, ki so v večinski tuji lasti, kar je posledica pridobivanja virov sredstev v tujini.

Pri vseh bankah je opaziti prizadevanja, da bi povečale svoj tržni delež ali ga vsaj ohranile. Kljub uvajanju novih proizvodov na področju kreditiranja in varčevanja pa banke večinoma nudijo le klasične bančne storitve, medtem ko so investicijsko bančništvo in drugi bolj zapleteni proizvodi in storitve še v povojih. Razviden je napredek pri širitvi sodobnih oblik poslovanja s prebivalstvom: širitev mreže bankomatov, plačilne kartice in kreditne kartice ter nova ponudba na področju dolgoročnejšega varčevanja (rentno varčevanje).

Tudi hranilnice so povečale bilančno vsoto za 14,4% glede na predhodno leto, na 5,1 milijarde tolarjev, kar predstavlja skupaj s hranilno-kreditnimi službami, ki niso predmet nadzora Banke Slovenije, 1,8–odstotni tržni delež.

Finančni položaj slovenskih bank se je v preteklem letu v primerjavi z letom poprej še okrepil.

Skupni *dobiček pred obdavčitvijo* vseh slovenskih bank po nerevidiranih podatkih se je kljub zaostrovanju konkurence med bankami zlasti na področju kreditiranja povečal in je konec decembra 1996 znašal 18,7 milijarde tolarjev. Največje dobičke je doseglo prvih sedem bank po bilančni vsoti, katerih tržni delež presega 70%. Dve banki sta imeli izgubo.

Višja profitabilnost slovenskih bank je predvsem posledica višjih zaslužkov – neto obresti so se konec leta 1996 glede na konec leta 1995 povečale za 43,4%, neto provizije pa za 20,7%. Stroški dela in drugi stroški poslovanja glede na povprečno aktivo so se le neznatno znižali, od 3,8% na 3,6%.

Neto obrestna marža (izračunana kot razmerje med saldonom obresti in povprečno bruto obrestonosno aktivo) je v celotnem bančnem sistemu narasla od 4,9% v letu 1995 na 5,5% v letu 1996, kar je predvsem posledica naslednjih dejstev:

- povečal se je delež vpoglednih virov sredstev v letu 1996, ki je ob koncu leta znašal 13,7%, pri čemer se je najvišja dogovorjena obrestna mera za tovrstne vire znižala v povprečju s 50% R v letu 1995 (približno 4,2%) na nominalno letno obrestno mero 1,6% v letu 1996;
- rahlo so se povečali kratkoročni viri sredstev, katerih delež je konec leta 1996 znašal 17,1%, pri čemer se je najvišja dogovorjena obrestna mera za tovrstne vire znižala s T,D + 2% v letu 1995 na T,D + 0,5% v letu 1996;
- povečal se je delež devizne pasive v letu 1996, ki je ob koncu leta 1996 znašal 48,3%; pri tem je bila rast tečaja nemške marke v letu 1996 3,9%, TOM pa 9,7%;
- povečal se je delež devizne aktive, predvsem zaradi naložb v BZ BS, tako da je ob koncu leta 1996 znašal 43,3%;
- znižale so se najvišje dogovorjene obrestne mere za vire sredstev nad 30 dnevi do 1 leta in nad 1 letom za več kot 2 odstotka.

Donos na aktivo in donos na kapital sta se v letu 1996 povečala za celoten bančni sistem in znašala 1,1% (0,1 odstotne točke več kakor leta 1995) oziroma 10,4% (1,3 odstotne točke več kakor leto poprej).

Ob tem je večina bank v letu 1996 povečala neto odhodke za odpise in oblikovanje rezervacij. Deloma tudi zaradi zahtev inšpektorjev Banke Slovenije, ki so na pregledih v nekaterih bankah zahtevali prerazvrstitve terjatev do dolžnikov v nižje skupine. Sicer pa je kljub temu, da se pri neposrednih kontrolah v bankah pogosto ugotavlja previsoko razvrščanje oziroma ocenjevanje naložb, mogoče v primerjavi z letom 1995 ugotoviti, da so v bankah bolj kritično ocenjevali kreditni portfelj. Delež neizterljive aktive se zvišuje (31. 12. 1995 je znašal 3,9%, 30. 9. 1996 pa 4,1%), prav tako delež popravkov vrednosti v aktivih, ki je porasel s 5,3 na 5,6%, zelo pa se je zvišalo tudi pokritje dvomljivih terjatev s popravki vrednosti – za 6,8 odstotne točke, na 54,5% konec leta 1996, kar kaže na večjo dohodkovno pokritost manj kvalitetnih terjatev in prispeva k večji varnosti bank. Skratka, banke so v primerjavi s predhodnimi leti v letu 1996 posojale prvovrstnejšim komitentom, njihova posojila so bila boljše zavarovana in za večji del slabih posojil iz preteklih obdobj so banke oblikovale ustrezne rezervacije.

Tabela 10: Nekateri kazalci profitabilnosti in učinkovitosti

	31.12.1996	31.12.1995
Donos na povprečno aktivo (ROA)	1,1%	1,0%
Donos na povprečni kapital (ROE)	10,4%	9,1%
Neto obrestna marža (1)	5,5%	4,9%
Operativni stroški/povprečno aktivo	3,6%	3,8%
Stroški dela/povprečno aktivo	1,9%	2,0%

1) Neto obresti (skupaj z revalorizacijskimi) / povprečna bruto obrestonosna aktiva.

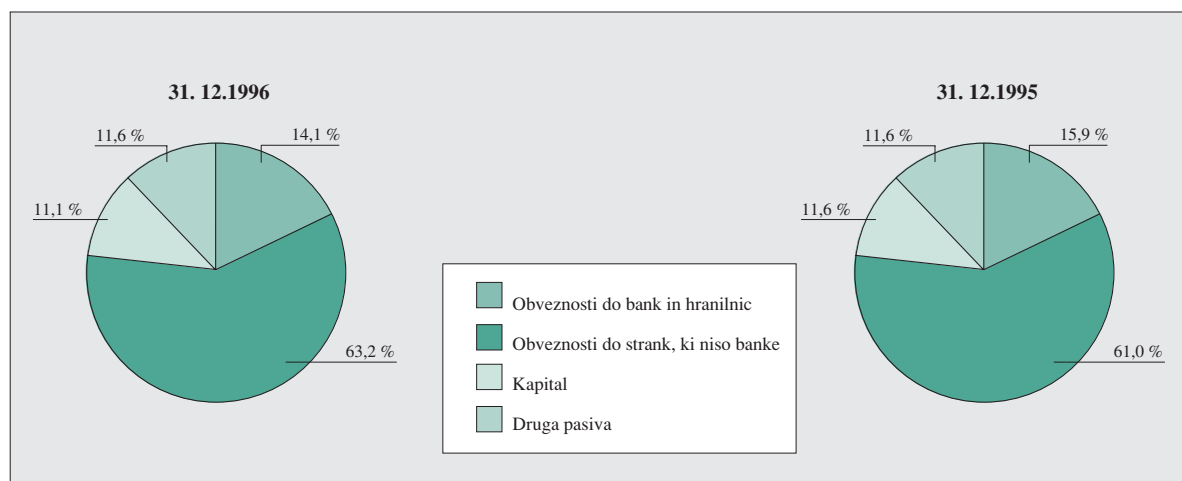
Vir: Banka Slovenije.

Največji delež v povprečni **strukturi pasive** bilance stanja predstavljajo obveznosti do nebančnega sektorja – 63,2%, kar je za 2,2 odstotne točke več kakor konec decembra 1995. Delež obveznosti do bank in hranilnic se je znižal od 15,9% na 14,1%. Kapital je konec leta 1996 znašal 198,5 milijarde tolarjev in je predstavljal 11,1% v povprečni strukturi pasive, kar je za 0,5 odstotne točke manj kakor konec leta 1995. Porast kapitala je znašal glede na leto 1995 12,1%, kar je več kakor za polovico manj od porasta kapitala konec leta 1995 glede na konec leta 1994 (24,5%), ko so se zaradi zahtevanega višjega jamstvenega kapitala, potrebnega za ohranitev neomejenega dovoljenja za poslovanje, nekatere banke dokapitalizirale.

V deležu druge pasive, ki je v povprečni strukturi pasive konec decembra 1996 znašal 11,6%, so vnaprej vračunani stroški in neobračunani prihodki predstavljali 4,7%, druge obveznosti 2,5%, obveznosti iz izdanih vrednostnih papirjev in potrdil o vlogah 2,4%, dolgoročne rezervacije za obveznosti in stroške 1,7% ter splošne rezervacije 0,3%.

Zaradi zahteve Banke Slovenije po višjem jamstvenem kapitalu, potrebnem za neomejeno dovoljenje za poslovanje do septembra 1995, se je slovenskim bankam kapitalna ustreznost v povprečju povečala od 20,5% konec leta 1994 na 21,5% konec leta 1995, do konca junija leta 1996 pa znižala na 19,9%, kar je posledica višje rasti tehtane tvegane aktive od rasti jamstvenega kapitala. Čeprav je povprečna kapitalna ustreznost slovenskih bank 2,5–krat višja od zahtevane, pa bankam visoka kapitalna ustreznost omogoča obvladovanje novih tveganj z lastnim kapitalom oziroma zvišuje mejo varnosti pred obstoječo in potencialno nedonosno aktivo ter dopušča nadaljnjo rast tvegane aktive glede na obseg jamstvenega kapitala.

Slika 8: Povprečna struktura pasive bank

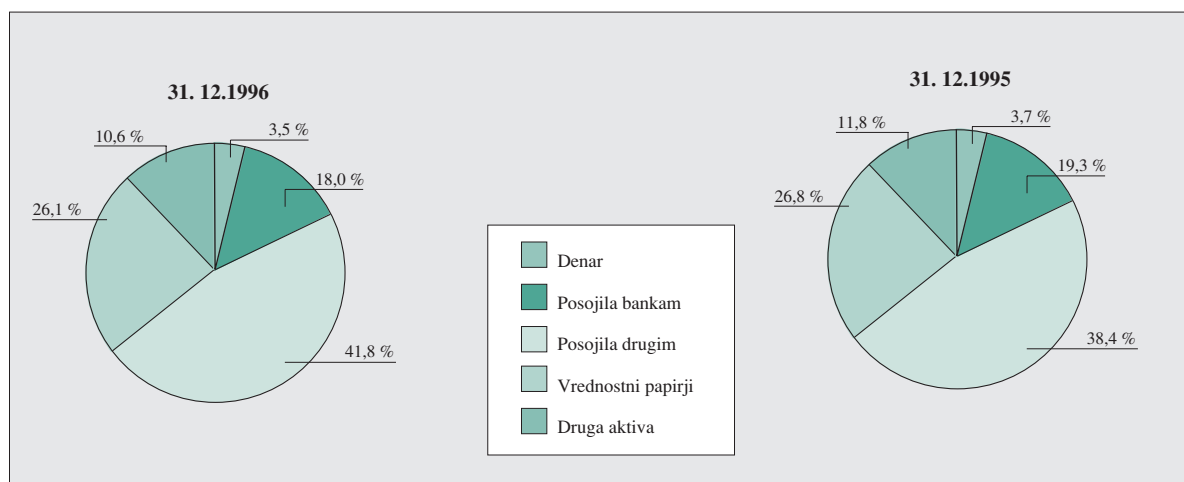
Sektorska struktura obveznosti do strank, ki niso banke (slednje so konec leta 1996 znašale 1.166,6 milijarde tolarjev), se je primerjalno z letom 1995 nekoliko spremenila. Delež obveznosti do gospodarstva se že od konca leta 1994 znižuje – od 29% leta 1994 na 28% konec leta 1996, delež obveznosti do prebivalstva predstavlja 58% vseh obveznosti do nebančnega sektorja. Delež obveznosti do javnega sektorja se je drugače kakor delež obveznosti do gospodarstva in prebivalstva konec leta 1996 glede na konec leta 1995 zvišal – od 11% na 14%.

V povprečni **strukturi aktive** so konec leta 1996 prevladovala posojila nebančnemu sektorju z 41,8–odstotnim deležem (konec leta 1995 z 38,4%), na račun visokega deleža naložb v vrednostne papirje (predvsem investicijskih, med katerimi so najpomembnejši blagajniški zapisi Banke Slovenije, sanacijske obveznice, obveznice iz izplačanih in neizplačanih deviznih vlog, obveznice za sanacijo Slovenskih železarn in obveznice Republike Slovenije), ki je znašal kar 26,1% in se je v primerjavi z letom poprej nekoliko znižal. Delež posojil bankam in hranilnicam se je prav tako znižal, in sicer od 19,3% na 18,0%.

Delež denarja v blagajni in stanj na računih pri centralni banki je konec decembra 1996 znašal 3,5%. V ostali aktivi, ki je imela 10,6–odstotni delež v povprečni strukturi aktive, so bili vključeni deleži drugih sredstev s 4,3%, opredmetenih osnovnih sredstev s 3,6%, naložb v kapital odvisnih in neodvisnih strank z 1,7%, nevračunanih stroškov in nezaračunanih prihodkov z 0,7%, vpisanega, a nevplačanega kapitala in odkupljenih lastnih delnic z 0,2% in neopredmetenih dolgoročnih sredstev z 0,1%.

Med posojili nebančnemu sektorju, ki so konec leta 1996 znašala 712,8 milijarde tolarjev in so glede na konec leta 1995 porasla bolj kakor skupni obseg poslovanja, merjen po skupni nekonsolidirani bilančni vsoti bank – za 18,0%, so največji delež predstavljala posojila gospodarstvu s 64,5%, ki so glede na konec leta 1995 porasla za 15,9%. Posojila prebivalstvu so imela v primerjavi s posojili gospodarstvu precej višjo rast – 29,4%, vendar pa precej nižjo kakor konec leta 1995 v primerjavi s koncem leta 1994, ko je bil porast posojil prebivalstvu kar 77,2%. Skoraj 30% porast posojil prebivalstvu v letu 1996 kaže, da banke še vedno precej povečujejo obseg naložb v sektor prebivalstva, saj ocenjujejo, da gre za manj tvegane naložbe, kakor so naložbe v gospodarstvo. Pri posojilih prebivalstvu prevladujejo predvsem posojila za nakup avtomobilov in drugih potrošnih dobrin in so večinoma dolgoročna.

Slika 9: Povprečna struktura aktive bank

Drugače kot pri posojilih prebivalstvu je večina posojil gospodarstvu kratkoročnih. Od skupne višine posojil gospodarstvu 459,8 milijarde tolarjev na dan 31. 12. 1996 so glavnino predstavljala posojila v domači valuti (87%).

Poleg nadzora bank in hranilnic, ki izhaja iz pregleda poročil in druge dokumentacije, je bilo v letu 1996 opravljenih tudi 34 **pregledov poslovanja bank in hranilnic**, ki so zajeli celotno poslovanje (vključno z dvema diagnostičnima pregledoma) ali samo določena področja. 28 pregledov je bilo opravljenih v bankah, 6 pa v hranilnicah.

Celoviti pregledi so obsegali predvsem:

- pregled kreditnega portfelja in portfelja vrednostnih papirjev,
- preverjanje izračuna kapitalne ustreznosti,
- ustreznost upravljanja s tveganji,
- področje informacijske tehnologije,
- ugotavljanje profitabilnosti banke,
- presojanje primernosti in učinkovitosti notranjega kontrolnega sistema,
- delovanje službe notranje kontrole in revizije itd.

Delni pregledi so bili namenjeni predvsem pregledu:

- kreditnega portfelja občanov in samostojnih podjetnikov,
- kreditnega portfelja gospodarskih družb,
- garancijskega poslovanja,
- portfelja vrednostnih papirjev itd.

Najpogostejše nepravilnosti in pomanjkljivosti pri poslovanju bank in hranilnic so bile:

- previsoko razvrščanje komitentov oziroma terjatev in prenizko oblikovani popravki vrednosti ali rezervacije,
- valutna oziroma rokovna neusklajenost bilance stanja,
- premalo razpršen kreditni portfelj,
- premajhna razpršenost deponentov,
- nizek delež stabilnih in dolgoročnih virov,
- neustrezna organizacija funkcije kreditiranja – po produktih, ne po komitentih,
- neustrezna izterjava dospelih terjatev,
- notranja kontrola ne zajema vseh področij poslovanja,
- neizključevanje prihodkov v skladu s predpisano metodologijo,
- neustrezna podpora poslovanju, ki ne sledi porastu bilančne vsote,
- strategija razvoja informacijske tehnologije ni bila izdelana itd.,
- pri hranilnicah pa še dodatno neformalizirani delovni postopki in pomanjkanje navodil in kontrolnih postopkov.

Na podlagi ugotovljenih pomanjkljivosti je Banka Slovenije izdala bankam in hranilnicam priporočila, naj jih odpravijo, za ugotovljene nepravilnosti pa izdala tudi zahteve za sprejem določenih aktivnosti in odločbe za izvršitev določenih aktivnosti. Nepravilnosti, na katere je Banka Slovenije opozorila vodstva bank in hranilnic, so bile v predpisanih rokih odpravljene.

VI. DRUGI POSLI BANKE SLOVENIJE

1. Posli za Republiko Slovenijo

Plačilni promet s tujino

Na podlagi zakona opravlja Banka Slovenije plačilni promet s tujino in druge posle v tujem denarju za Republiko Slovenijo. Banka Slovenije je v letu 1996 opravila 770,8 milijona nemških mark nakazil v tujino, plačala za 26,3 milijona mark obveznosti iz akreditivov in izplačala 9,4 milijona mark gotovine. Pritokov iz tujine je bilo za 429,9 milijona nemških mark in vračil tuje gotovine za 2,4 milijona. Pri tem je bilo proračunskim porabnikom prodanih 102,3 milijona mark in od njih odkupljenih 23,4 milijona mark; razliko predstavljajo črana sredstva posojil in donacij iz tujine.

Posli z najetimi tujimi posojili

Skladno z zakonom o Banki Slovenije opravlja Banka Slovenije za Republiko Slovenijo naloge plačilnega agenta. Republika Slovenija je za financiranje proračuna v letu 1996 izdala obveznice v višini 325 milijonov ameriških dolarjev ter najela sindicirano posojilo v višini 60 milijonov nemških mark. Obveznice so bile prodane v avgustu, sindicirano posojilo pa je bilo delno črpano decembra v višini 35 milijonov nemških mark. V januarju 1996 je Republika Slovenija črpala tudi preostali del posojila v višini 2,8 milijona dolarjev, najetega v letu 1993 pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj za prestrukturiranje podjetniškega in bančnega sektorja.

Republika Slovenija je v letu 1996 redno odplačevala obveznosti Republike Slovenije do tujine. Plačila iz naslova plačil glavnice in obresti so znašala 402 milijona ameriških dolarjev. Med drugim je v skladu s call opcijo Republika Slovenija predčasno odkupila za 125 milijonov dolarjev obveznic, izdanih v juniju 1996 za zamenjavo dolga po Novem finančnem sporazumu.

Posli s fiduciarnim računom

Glede na ureditev odnosov z upniki po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988 ter po t.i. Sporazumu o Trade and Deposit Facility iz leta 1988 je Republika Slovenija zaprla enega od dveh fiduciarnih računov. Pri Dresdner Bank Luxemburg je ostal odprt fiduciarni račun, na katerega se nakazujejo obveznosti po sporazumih iz Osima in Rima, in sicer okvirno 60% celotne obveznosti. V letu 1996 je bilo na račun vplačanih 5,1 milijona ameriških dolarjev; stanje na računu konec leta pa je bilo skupaj s pripisanimi obrestmi 28,1 milijona ameriških dolarjev.

Posli z vrednostnimi papirji in vrednotnicami

Banka Slovenije je v letu 1996 opravljala naloge v zvezi s prevzemom in obdelavo vnovčenih obveznic oziroma zapadlih kuponov obveznic Republike Slovenije. Skupno je bilo obdelanih 1.374.569 kuponov RS 01 in 73.170 kuponov RS 02.

Banka Slovenije opravlja za Republiko Slovenijo pripravo izdaje, distribucijo in hrambo vrednotnic ter tobačnih znamk, na osnovi pogodb z Ministrstvom za finance. V letu 1996 so bili izdani upravni in sodni kolki v skupni vrednosti 2,1 milijarde tolarjev. Izvajanje strokovnih in tehničnih nalog v zvezi s tobačnimi znamkami je bilo vezano na zagotavljanje potrebnih količin in ustrezne strukture

tobačnih znamk, na hrambo znamk v trezorju in na izdajo proizvajalcem oziroma uvoznikom tobačnih izdelkov. Skupno je bilo izdanih 230.278.500 kosov raznih tobačnih znamk, ki so bile zaščitene pred ponarejanjem.

2. Reforma plačilnih sistemov

V okviru nadaljevanja projekta reforme plačilnih sistemov Slovenije so bile na osnovi strateško poslovnih in tehnoloških zahtev projekta v teku aktivnosti, potrebne za njegovo postopno realizacijo.

Neposreden dostop do sistema BPRČ (bruto poravnava v realnem času) imajo samo kreditne institucije, medtem ko so lahko v posamezne podsisteme paketnih plačil majhnih vrednosti neposredno vključeni tudi drugi uporabniki (npr. plačilna družba, klirinška hiša). Na začetku delovanja reformiranih plačilnih sistemov v Sloveniji bodo lahko imele vse banke status poravnalne banke in s tem neposreden dostop do sistema.

Pri opravljanju medbančnega plačilnega prometa za plačila velikih vrednosti bodo uporabljeni standardi in omrežje S.W.I.F.T. Dvajset bank v Sloveniji ta svetovni telekomunikacijski sistem že aktivno uporablja, ostale pa bodo postale t.i. Domestic Clearing Participants. To pomeni, da bodo sporočila lahko posredovale samo za potrebe plačilnega prometa v državi. Septembra je bil objavljen razpis natečaja za zagotovitev programske strojne opreme za jedro novega plačilnega sistema BPRČ.

Potrjena je bila tudi strategija migracije plačilnega prometa v okviru projekta reforme, in sicer v šestih ključnih fazah. Bistvena značilnost strategije je ločena obravnava računov kreditnih institucij (prenos računov kreditnih institucij v centralno banko) od računov drugih pravnih oseb (prenos računov pravnih oseb v kreditne institucije).

Spremenjena je bila struktura projekta reforme plačilnih sistemov Slovenije, ki je pred tem temeljila na aktivnosti posameznih delovnih skupin. Oblikovana je bila profesionalna ekipa strokovnjakov, ki so nekateri v celoti, nekateri pa delno zaposleni na delu projekta. Ko bo sestava skupine zapolnjena, jo bodo sestavljali predstavniki bank, Agencije za plačilni promet, Ministrstva za finance, Banke Slovenije in zunanji strokovnjaki.

V postopek potrditve je bil posredovan nov plačilni instrument "posebne položnice", ki bo na začetku namenjen predvsem plačevanju obveznosti, ki jih za svoje storitve posamezni poslovni sistemi zaračunavajo velikemu številu uporabnikov.

3. Razvoj statističnega sistema

Banka Slovenije izvaja statistične naloge predvsem na področjih plačilnobilančne statistike, denarne in druge bančne statistike ter statistike finančnih trgov.

Banka Slovenije mesečno pripravlja plačilno bilanco Slovenije in letno stanje mednarodnih naložb države, vključno s podatki o neposrednih naložbah rezidentov Slovenije v tujini in nerezidentov v Sloveniji, kot priporoča Mednarodni denarni sklad. Stanje dolga do tujine spremlja Banka Slovenije skladno z metodologijo Svetovne banke.

Mesečno se pripravljajo statistična bilanca denarnih oblasti, bilanca bank in konsolidirana bilanca bančnega sistema (denarni pregled). Slovenski denarni agregati (M1, M2, M3) ter njihove komponente so na razpolago tudi desetdnevno in kot mesečna povprečja. V teku je projekt, s katerim namerava Banka Slovenije razviti tudi konsistentno spremljanje trga vrednostnih papirjev.

Osnovni podatki po teh področjih so na voljo v mesečnem biltenu, ki izhaja v slovenskem in angleškem jeziku. Poleg tega so ti podatki predstavljeni v statističnih publikacijah Mednarodnega denarnega sklada.

Oddelek za finančno statistiko gradi enotno statistično bazo podatkov, ki naj bi omogočala boljši nadzor nad pravilnostjo in skladnostjo podatkov, hitrejšo pripravo sestavljenih podatkov in olajšala dostop vsem uporabnikom.

V letu 1996 se je Banka Slovenije skupaj s Statističnim uradom Republike Slovenije in Ministrstvom za finance lotila projekta Mednarodnega denarnega sklada, ki obvezuje posamezne države k postopnemu uvajanju zahtevnejših standardov pripravljanja in objavljanja podatkov. Tako so sedaj prek Interneta pri Mednarodnem denarnem skladu na voljo podatki o razpoložljivosti makroekonomskih statistik Slovenije. V letu 1997 bodo ti predvidoma neposredno povezani z osnovnimi številčnimi podatki pri Banki Slovenije ter Statističnem uradu. S pristopom k tem standardom se je Slovenija tudi zavezala, da bo do konca leta 1998 vzpostavila statistiko z jasnimi in objavljenimi metodologijami, postopki menjave metodologij, z zaupnostjo individualnih podatkov, zbranih za statistične potrebe, ter z določenimi kratkimi roki, v katerih bodo ključni podatki na voljo za posamezna obdobja.

4. Gotovinsko poslovanje

V Sloveniji je bilo ob koncu leta 1996 v obtoku 74,4 milijona kosov bankovcev v vrednosti 71,0 milijarde tolarjev. Navedena količina predstavlja približno 37 bankovcev na prebivalca Slovenije. Količina bankovcev v obtoku se je povečala za 10,2%, vrednost pa za 11,9%. Nominalna vrednost gotovinskega obtoka se je povečala predvsem pri bankovcu za 10.000 tolarjev, kjer je opazno tudi 48-% zvišanje števila bankovcev v obtoku. Število bankovcev po 5.000 in po 1.000 tolarjev je ostalo na ravni iz leta 1995, pri nižjih denarnih enotah pa je ugotovljeno povečanje apoenov po 50, 20 in 10 tolarjev. V prometu so zadostne količine vseh apoenov, kar zagotavlja nemoteno poslovanje z gotovino.

V letu 1996 je bilo izročenih v obtok 23,7 milijona kovancev v nominalnih vrednostnih 5, 2 in 1 tolar. Skupno s kovanci, ki so bili izročeni v obtok od leta 1993, je bilo na dan 31. 12. 1996 v obtoku 202,4 milijona kosov kovancev oziroma povprečno po 101 kovanec na prebivalca. Količina kovancev se je v letu 1996 v prometu zvišala za 21%, količina na posameznika pa v primerjavi s preteklim letom za 20%. Vrednost kovancev, ki so bili v obtoku ob koncu leta 1996, je bila 417 milijonov tolarjev. Potrebe po kovancih v obtoku so se v letu 1996 znižale, kar bo perspektivno vplivalo tudi na manjše količine dodatnega kovanja v letu 1997.

Banka Slovenije je v letu 1996 izvedla projekte izdaj priložnostnih kovancev ob 150-letnici železnic na Slovenskem, ob 100-letnici olimpijskih iger moderne dobe in ob peti obletnici osamosvojitve. Ob vseh treh dogodkih so bili izročeni v prodajo oziroma v obtok zlatniki z nominalno vrednostjo 5.000 tolarjev, srebrniki po 500 tolarjev in kovanci, izdelani iz zlitine CuNiZn, z nominalno vrednostjo 5 tolarjev. V letu 1996 je bil skupni obseg realizirane prodaje vseh doslej izdanih spominskih kovancev 50,4 milijona tolarjev.

V Banki Slovenije je bilo v letu 1996 pregledanih 1.034 tujih ponarejenih bankovcev v skupni vrednosti 9,5 milijona tolarjev, odkritih na območju Republike Slovenije. Najpogostejše se pojavljajo ponaredki nemških mark, ameriških dolarjev in italijanskih lir. V istem obdobju je bilo tudi 36 poskusov vnovčevanja tolarjskih ponaredkov, izdelanih na barvnih fotokopirnih strojih. Skupna vrednost zaseženih ponaredkov je 162.200 tolarjev, kar ne predstavlja pomembnejše vrednosti. Ministrstvo za notranje zadeve je prek kriminalistične službe poslalo na pregled 27 ponarejenih pettisočakov, dva primerka po 10.000 tolarjev, 7 tisočakov in dva stotaka.

5. Odnosi in sodelovanje s tujino

Banka Slovenije je bila še naprej precej aktivna na področju odnosov in sodelovanja s tujino.

Kot monetarna oblast in bančni regulator je bila banka že od nastanka predmet zanimanja tujih komercialnih bank, potencialnih tujih investorjev, tujih novinarjev in drugih tujih delegacij. Ti so praviloma obiskovali vodilne uslužbence ali specialiste banke na raznih področjih, da bi od njih dobili informacije iz prve roke o denarni politiki, deviznem režimu in aktualnem razvoju gospodarstva in financ, še posebno pa na področju bančništva.

Republika Slovenije je J. P. Morgana vzela za svetovalca pri pridobivanju prve ocene deželnega tveganja, in vodstvo Banke Slovenije in njeni vodilni delavci so trem svetovnim vodilnim agencijam – IBCA, Moody's Investors Service in Standard & Poor's – dali na razpolago vse potrebne podatke in informacije, ki so jih potrebovale za obsežno oceno. Ocena tveganja za dolgoročne naložbe, dodeljena Republiki Sloveniji, je bila objavljena 8. maja 1996 in je najvišja doslej dodeljena kateri od dežel na prehodu: to je ocena A, dale so jo vse tri omenjene agencije.

Po treh letih sodelovanja vodilnih uslužbencev Banke Slovenije v pogajanjih s tujimi upniki bivše SFR Jugoslavije po Novem finančnem sporazumu iz leta 1988 s komercialnimi bankami iz Londonskega kluba je prišlo do zamenjave dela (18% neplačanega dolga v posesti t.i. kvalificiranih upnikov) dolga bivše SFR Jugoslavije do tujine za nove obveznice Republike Slovenije, ki kotirajo na luksemburški borzi. S konsumacijo zamenjave dolga so za slovenske dolžnike prenehale obveznosti iz Novega finančnega sporazuma iz leta 1988, vključno z "vzajemno odgovornostjo".

Banka Slovenije je še okrepila dobre odnose in sodelovanje z vsemi mednarodnimi finančnimi institucijami, pa če je njihova članica ali ne, in s centralnimi bankami industrijsko razvitih dežel G 10 in Avstrije, kakor tudi z drugimi centralnimi bankami po svetu. V okviru odnosov in sodelovanja je bila med drugim tudi izmenjava mnenj in izkušenj na raznih področjih centralnobančne aktivnosti in problemov, ki se v okviru teh pojavljajo: pritek tujega kapitala in njegovi učinki na denarno politiko, tuje portfolio in direktne investicije, preprečevanje pranja denarja, nadzor bančnih skupin in finančnih konglomeratov itn. Banka Slovenije je bila ena izmed prvih 18 centralnih bank v svetovnem merilu, ki so sprejele posebne statistične standarde Mednarodnega denarnega sklada za finančno statistiko.

Banka Slovenije je imela v gosteh guvernerja Narodne banke Belgije in vodilne uslužbence in strokovnjake drugih centralnih bank. Junija so banko obiskali tudi predstavniki centralnih bank industrijsko razvitih dežel G 10, Avstrije, Mednarodnega denarnega sklada in banke za mednarodno poravnavo, zadolženi za centralnobančno sodelovanje; banka jim je predstavila svoj razvoj in dosežke, ki jih je deloma nedvomno mogoče pripisati njihovi nesebični pomoči in nasvetom ter izobraževalnim programom, ki jih nudijo.

Banka Slovenije je še naprej aktivno sodelovala v pogajanjih o nasledstvu bivše SFR Jugoslavije v skladu z daytonskim sporazumom pod okriljem Urada visokega predstavnika (Office of the High Representative) v Bruslju. Po prejemu predloga Banke za mednarodne poravnave iz Basla (BIS) z dne 5. julija 1996 centralnim bankam vseh držav naslednic bivše SFR Jugoslavije, ki zadeva imetje bivše centralne banke bivše SFR Jugoslavije v knjigah BIS in njeno udeležbo v delniškem kapitalu BIS, je Banka Slovenije dala pobudo in organizirala posvetovalne sestanke guvernerjev zadevnih centralnih bank ter pripravila podlago v podporo odločitve slovenske vlade o sprejemu ponudbe BIS 25. septembra 1996, v upanju, da bo v bližnji prihodnosti prišlo do pozitivne rešitve. Banka za mednarodne poravnave je zadnja mednarodna institucija, katere članica Banka Slovenije še ni. Ne glede na to pa se guverner na podlagi stalnega vabila lahko udeležuje rednih mesečnih sestankov guvernerjev in ima možnost za dragocene izmenjave mnenj in posvetovanja.

Banka Slovenije je že od začetka 1993 plodno in dobro sodelovala z baselskim komitejem za bančni nadzor; junija se je formalno priključila regionalni skupini in postala članica Skupine bančnih supervizorjev centralne in vzhodne Evrope in tako utrdila obstoječe vezi sodelovanja.

Pred koncem leta 1996 je Banka Slovenije tudi formalno sprejela vabilo za včlanitev v Evropsko združenje za bančno zgodovino v Frankfurtu ob Majni. Njegova članica postaja s 1. januarjem 1997.

Vodilni uslužbenci Banke Slovenije so v podporo prizadevanjem Slovenije za članstvo v Organizaciji za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) sodelovali s predstavniki te organizacije in jim zagotovili relevantne podatke z makroekonomskega in s področja bančništva in financ.

Predstavniki Banke Slovenije so aktivno sodelovali pri pripravi dokumentacije, potrebne za junijski podpis sporazuma z Evropsko zvezo (EZ) o pridruženem članstvu. Banka Slovenije pozorno spremlja dogajanja v EZ in priprave na evropsko monetarno zvezo in uvedbo enotne evropske valute, in ima tudi direktne stike z Evropskim monetarnim institutom. V sklopu priprav na pridruženo članstvo Slovenije v EZ si tudi Banka Slovenije prizadeva postopno uskladiti zakone in predpise s svojega področja z direktivami Evropske zveze.

VII. LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE

Pregled odgovornosti Sveta Banke Slovenije

Zakon o Banki Slovenije (Banka) in statut Banke nalagata Svetu Banke Slovenije za vsako obračunsko leto pripravo finančnih izkazov, ki resnično in pošteno prikazujejo finančno stanje Banke in presežek ali primanjkljaj v tem obdobju. Pri pripravi finančnih izkazov je Svet Banke Slovenije dolžan:

- . izbrati primerne računovodske usmeritve in jih dosledno uporabljati;
- . jih presoјati in ocenjevati z vidika utemeljenosti in previdnosti;
- . ugotoviti, ali so bili dosledno uporabljeni veljavni računovodski standardi, in
- . pripraviti finančne izkaze skladno z načelom časovne neomejenosti poslovanja, razen v primeru, ko ni mogoče izhajati iz predpostavke, da bo Banka nadaljevala s poslovanjem.

Svet Banke Slovenije je odgovoren za vzdrževanje pravilne knjigovodske evidence, s katero je vsak trenutek mogoče ugotoviti finančno stanje Banke in s pomočjo katere lahko zagotavlja skladnost finančnih izkazov s slovensko zakonodajo. Svet Banke Slovenije je odgovoren za primerno ukrepanje za zaščito sredstev Banke in za preprečitev in izsleditev poneverb in drugih nepravilnosti.

Poročilo revizorjev KPMG Svetu Banke Slovenije

Revidirali smo finančne izkaze, prikazane na straneh 49 do 58.

Odgovornosti Sveta Banke Slovenije in revizorjev

Kot je opisano na strani 47, je Svet Banke Slovenije odgovoren za pripravo finančnih izkazov. Naša dolžnost je, da na podlagi opravljene revizije izrazimo neodvisno mnenje o teh izkazih.

Osnova za mnenje

Revizija je bila opravljena skladno z Mednarodnimi revizijskimi smernicami, ki jih je sprejela Mednarodna zveza računovodij. Te smernice zahtevajo, da načrtujemo in izvršujemo revizijo tako, da dobimo ustrezna zagotovila, da finančni izkazi ne vsebujejo bistveno napačnih navedb. Revizija vključuje pregled izbrane dokumentacije, ki zadeva zneske v finančnih izkazih in pojasnilih. Vključuje tudi pregled uporabljenih računovodskih načel in ocen vodstva ter ovrednotenje celotne predstavitve finančnih izkazov. Menimo, da opravljena revizija zagotavlja realno osnovo za naše mnenje, ki je podano v nadaljevanju.

Mnenje

Menimo, da finančni izkazi prikazujejo resnično in pošteno finančno stanje Banke Slovenije na dan 31. decembra 1996, presežek prihodkov nad odhodki v poslovnem letu 1996, in da so bili pripravljeni skladno s tistimi Mednarodnimi računovodskimi standardi, ki so navedeni v točki 2, in s slovenskim zakonom.

KPMG

Chartered Accountants

Authorised Auditors

London, 10. aprila 1997

Izkaz uspeha za leto 1996

(v tisočih tolarjev)

	Pojasnila	1996	1995
Prihodki poslovanja			
Prihodki od finančnih sredstev		14.941.300	12.791.281
Neto tečajne razlike		8.131.032	5.200.899
Skupni prihodki od finančnih sredstev	4	23.072.332	17.992.180
Odhodki od servisiranih obveznosti	5	9.310.312	11.039.955
Čisti prihodek od finančnih sredstev		13.762.020	6.952.225
Ostali prihodki	6	510.546	533.766
Skupni prihodki poslovanja		14.272.566	7.485.991
Stroški poslovanja	7	2.328.031	1.806.206
Popravki vrednosti terjatev		578.628	–
Presežek prihodkov nad odhodki		11.365.907	5.679.785
Razdelitev presežka:			
Prenos v splošne rezerve		2.311.980	–
Prenos v rezerve za tečajne razlike		8.131.032	5.200.899
Skupni prenos v rezerve	12	10.443.012	5.200.899
Sredstva za proračun Republike Slovenije		922.895	478.886
Skupna razdelitev		11.365.907	5.679.785

Pojasnila na straneh 50 do 58 so sestavni del finančnih izkazov.

Bilanca stanja na dan 31. december 1996

(v tisočih tolarjev)

	Pojasnila	1996	1995
Aktiva			
Finančna sredstva	8	361.495.681	309.223.928
Osnovna sredstva	9	1.657.393	1.389.612
Skupna aktiva		363.153.074	310.613.540
Pasiva			
Servisirane obveznosti	10	253.577.666	219.504.083
Bankovci v obtoku		71.440.570	63.904.039
Sredstva za proračun Republike Slovenije	11	922.895	478.886
Skupne obveznosti		325.941.131	283.887.008
Rezerve	12	37.211.943	26.726.532
Skupna pasiva		363.153.074	310.613.540

Navedene finančne izkaze je Svet Banke Slovenije sprejel dne 25. marca 1997. V imenu Banke Slovenije jih je podpisal:

dr. France Arhar,
predsednik Sveta Banke in
guverner Banke Slovenije.

V skladu z 82. členom Zakona o Banki Slovenije mora finančne izkaze Banke Slovenije potrditi Parlament Republike Slovenije.

Pojasnila k finančnim izkazom

1 Ustanovitev

Banka Slovenije (Banka) je centralna banka Republike Slovenije. Ustanovljena je bila z Zakonom o Banki Slovenije z dne 25. junija 1991. Banka je neodvisna institucija in samostojna pravna oseba. Republika Slovenija jamči za obveznosti Banke. Njeno delovanje nadzira Parlament. Banka je odgovorna za stabilnost domače valute in za likvidnost bančnega sistema.

2 Računovodski standardi in načela

Ti finančni izkazi so bili pripravljene skladno z ustreznimi Mednarodnimi računovodskimi standardi (MRS), ki jih je sprejel Mednarodni odbor za računovodske standarde (razen kot je navedeno v nadaljevanju), in kot svojo pravno podlago Svet Banke Slovenije na 90. seji dne 9. maja 1995. Pri pripravi izkazov je upoštevano načelo časovne neomejenosti poslovanja in načelo izvirne vrednosti, ki pri posameznih sredstvih vključuje revalorizacijo. Načelo upoštevanja nastanka poslovnega dogodka je bilo uporabljeno zaradi časovne usklajenosti odhodkov in prihodkov.

Banka Slovenije ne prikazuje izkaza denarnih tokov, ker je Svet Banke Slovenije mnenja, da glede na posebnosti poslovanja Banke Slovenije omenjeno poročilo ne bi zagotavljalo pomembnejših dodatnih informacij.

3 Posebne računovodske usmeritve

Priznavanje prihodkov

Prihodki od obresti so knjiženi le v obsegu, ki se nanaša na tekoče poslovno leto, razen prihodkov od obresti, katerih plačilo je dvomljivo. Obrestni prihodki od dvomljivih terjatev so knjiženi kot popravek vrednosti v bilanci banke. Omenjeni popravek zmanjšuje izkazano stanje terjatev od obresti. Popravki vrednosti za terjatve od obresti, ki so ocenjene za neizterljive, so izknjiženi iz bilance banke.

Prihodki iz naslova provizij izvirajo predvsem iz storitev v plačilnem prometu, iz nadzorne in regulatorске funkcije ter iz storitev distribucije vrednotnic za račun države.

Tuje valute

Finančna sredstva in obveznosti v tujih valutah so bili preračunani v tolarje po srednjih tečajih Banke Slovenije na dan bilance stanja. Transakcije v tujih valutah so bile preračunane v tolarje po tečajih, veljavnih na dan obračuna.

Tržni vrednostni papirji

Tržni vrednostni papirji so izkazani po nakupni ali tržni vrednosti, glede na to, katera je nižja.

Blagajniški zapisi z nakupnim bonom

Obresti in popust iz nakupnih bonov pri blagajniških zapisih z nakupnim bonom, ki so vključeni v servisirane obveznosti, so amortizirani prek celotnega obdobja vpisanih blagajniških zapisov in kakršnegakoli z njimi povezanega financiranja, in sicer proporcionalno z vrednostjo s tem povezane zadolžitve. Potencialni strošek popusta v prihodnjem obdobju, ki izhaja iz nevnovčenih kuponov prodanih blagajniških zapisov, je vrednoten v višini pravične vrednosti na dan bilance.

Bankovci v obtoku

Bankovci, ki jih izdaja Banka, predstavljajo zanjo obveznost v korist imetnika in so priznani kot obveznost po nominalni vrednosti.

Nepremičnine

Naložbe v zgradbe, ki se nahajajo v Avstriji, so prikazane po pravični vrednosti in niso amortizirane. Vse druge nepremičnine so prikazane po nabavni ceni, zmanjšani za amortizacijo. Revalorizacija zgradb se prenaša direktno v rezerve.

Amortizacija se obračunava linearno, tako da se odpisuje nabavna vrednost sredstev skozi leta njene ocenjene življenjske dobe po naslednjih letnih odstotnih stopnjah:

	1996	1995
Stavbe	1,3	1,3
Računalniki in druga oprema	10 - 33	10 - 20

Obdavčitev

Banka ni zavezana plačilu davka na dobiček v Sloveniji.

Rezerve

V skladu z zakonom o Banki Slovenije se neto pozitivne tečajne razlike prenašajo v rezerve za tečajne razlike in se ne smejo deliti. Ostanek presežka, zmanjššan za sredstva za splošne rezerve, je prihodek proračuna Republike Slovenije.

4 Prihodki od finančnih sredstev

	1996	1995
	tisoč SIT	tisoč SIT
Prihodki od sredstev v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih in vezanih vlog	9.120.878	9.095.157
Neto prihodki od tržnih vrednostnih papirjev	1.861.740	1.115.402
Obresti od vlog pri MDS	31.056	36.180
Neto tečajne razlike	8.131.032	5.200.899
	19.144.706	15.447.638
Prihodki od sredstev v tolarjih		
Obresti od posojil bankam	3.927.626	2.544.542
Skupni prihodki od finančnih sredstev	23.072.332	17.992.180

5 Odhodki od servisiranih obveznosti

	1996	1995
	tisoč SIT	tisoč SIT
Odhodki od obveznosti v tuji valuti		
Obresti od vpoglednih vlog	1.003.808	180.289
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	6.721.002	8.259.539
	7.724.810	8.439.828
Odhodki od obveznosti v tolarjih		
Obresti od vpoglednih vlog	208.035	196.852
Obresti od blagajniških zapisov Banke Slovenije	749.952	1.914.649
Obresti od vlog proračuna Republike Slovenije	627.515	488.626
	1.585.502	2.600.127
Skupni odhodki od servisiranih obveznosti	9.310.312	11.039.955

6 Ostali prihodki

	1996	1995
	tisoč SIT	tisoč SIT
Provizije	280.163	453.652
Ostalo	230.383	80.114
	510.546	533.766

7 Stroški poslovanja

	1996	1995
	tisoč SIT	tisoč SIT
Stroški dela	1.372.195	1.156.207
Provizije za bančne storitve	147.182	88.630
Materialni stroški	723.538	514.740
Stroški tiskanja denarja	1.914	28.976
Ostalo	83.202	17.653
	2.328.031	1.806.206

8 Finančna sredstva

	Obdobja sprememb obrestnih mer				1995 Skupaj tisoč SIT
	do 3 mesecev	od 3 mesecev do 1 leta	nad 1 letom	1996 Skupaj	
	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT	
Finančna sredstva v tuji valuti					
Gotovina in vloge	184.525.707	86.146.445	176.248	270.848.400	225.626.752
Tržni vrednostni papirji	19.404.536	13.413.708	20.567.647	53.385.891	25.420.417
Terjatve do proračuna Republike Slovenije	34.829	1.011.671	5.357.486	6.403.986	6.211.890
Mednarodni denarni sklad	2.637.980	–	–	2.637.980	2.419.235
Obračunane obresti in ostalo	1.758.027	607.407	657.079	3.022.513	2.571.012
	208.361.079	101.179.231	26.758.460	336.298.770	262.249.306
Finančna sredstva v tolarjih					
Terjatev do Sklada RS za sukcesijo	–	–	8.649.807	8.649.807	8.649.807
Posojila bankam	15.827.338	101.751	290.930	16.220.019	37.871.794
Obračunane obresti in ostalo	153.565	17.543	155.977	327.085	453.021
	15.980.903	119.294	9.096.714	25.196.911	46.974.622
Celotna finančna sredstva	224.341.982	101.298.525	35.855.174	361.495.681	309.223.928

Povprečne efektivne obrestne mere na finančna sredstva:

	Obdobja sprememb obrestnih mer				1995 Skupaj %
	do 3 mesecev	od 3 mesecev do 1 leta	nad 1 letom	1996 Skupaj	
	%	%	%	%	
Finančna sredstva v tuji valuti					
Gotovina in vloge	3,91	3,45	3,86	3,76	4,71
Tržni vrednostni papirji	4,03	3,46	4,78	4,18	4,59
Terjatve do proračuna Republike Slovenije	–	–	–	–	–
Mednarodni denarni sklad	1,35	–	–	1,35	1,37
Finančna sredstva v tolarjih					
Terjatev do Sklada RS za sukcesijo	–	–	–	–	–
Posojila bankam	10,79	12,41	9,99	10,78	13,31

Vloge pri bankah in posojila bankam so izkazani v višini glavnice, zmanjšani za popravek vrednosti dvomljivih in spornih terjatev (1996: 579 milijonov tolarjev; 1995: brez popravka). Obresti so plačljive ob zapadlosti. Pri tržnih vrednostnih papirjih se obresti večinoma izplačujejo polletno.

Knjižno vrednost sredstev pri Mednarodnem denarnem skladu izkazujeta rezervna tranša in imetja posebnih pravic črpanja (SDR). Obresti so izplačljive četrtletno.

Terjatve do proračuna Republike Slovenije so izkazane v knjižni vrednosti glavnice in so pretežno financirane z dodeljenimi SDR-i. Obresti, obračunane po tej obveznosti, so zaračunane neposredno Republiki Sloveniji.

Sklad Republike Slovenije za sukcesijo je bil ustanovljen v februarju leta 1993 (Ur. l. RS, št.10/93) kot posrednik v procesu delitve premoženja in obveznosti nekdanje Jugoslavije. V omenjeni sklad so bile prenesene vse terjatve in obveznosti do bivše Narodne Banke Jugoslavije. Na enak način je bila v Sklad Republike Slovenije za sukcesijo prenesena terjatev iz naslova denarne osamosvojitve Slovenije, v višini 8.650 milijonov tolarjev. Ta znesek bo plačan po poravnavi med Republiko Slovenijo in drugimi državami iz nekdanje SFRJ. Terjatev se ne obrestuje in nima določenega dneva zapadlosti, zato je poštena vrednost terjatve nižja od knjižne vrednosti. Zaradi negotovosti v zvezi z rokom plačila ocena pravične vrednosti terjatve ni bila izdelana. Ne glede na to Svet Banke meni, da knjižna vrednost ustrezno izkazuje vrednost, ki bo plačana.

Svet Banke meni, da se pravična vrednost finančnih sredstev, razen zgoraj navedenega, ne razlikuje bistveno od knjižne vrednosti.

Prikazane obrestne mere predstavljajo povprečne obrestne mere na koncu obračunskega obdobja.

Valutna koncentracija in analiza ročnosti

Pri izvajanju funkcij centralne banke, predvsem pri vodenju denarne politike in upravljanju z deviznimi rezervami, prihaja do koncentracije valut pri finančnih sredstvih. Koncentracije izvirajo iz valutne in poslovne izpostavljenosti Banke.

Koncentracije tveganja glede na valuto in glede na poslovni odnos so na dan 31. decembra 1996 sledeče:

	SIT	DEM	USD	Ostalo	Skupaj
	%	%	%	%	%
Državni riziko	2,48	10,46	3,22	4,44	20,60
Domače banke	4,49	0,01	0,01	–	4,51
Tuje banke	–	49,73	19,54	5,62	74,89
31. december 1996	6,97	60,20	22,77	10,06	100,00
31. december 1995	15,19	48,73	25,50	10,58	100,00

Finančna sredstva na dan 31. decembra 1996, analizirana po valutah, bodo dospela v naslednjih obdobjih (v tisoč SIT):

	SIT	DEM	USD	Ostalo	Skupaj
do 1 meseca	15.327.183	50.876.887	40.383.123	10.001.516	116.588.709
od 1 do 3 mesecev	75.092	72.826.350	29.868.476	3.259.075	106.028.993
od 3 do 12 mesecev	697.921	81.885.027	10.661.988	7.559.745	100.804.681
1 leto in več	9.096.715	12.049.926	1.410.185	15.516.472	38.073.298
31. december 1996	25.196.911	217.638.190	82.323.772	36.336.808	361.495.681
31. december 1995	46.974.621	150.682.436	78.840.956	32.725.915	309.223.928

Koncentracija kreditnega rizika

Vse tuje banke imajo najmanj AA–boniteto, dodeljeno od IBCA. Državni riziko predstavlja kreditni riziko do držav OECD, izpostavljenost do Republike Slovenije in do Sklada Republike Slovenije za sukcesijo.

9 Osnovna sredstva

	Zemljišča in zgradbe	Računalniki in oprema	Skupaj
	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT
Nabavna ali ocenjena vrednost:			
1. januar 1996	1.423.083	990.640	2.413.723
Nabave	188.695	284.109	472.804
Prodaje	(3.015)	(119.846)	(122.861)
31. december 1996	1.608.763	1.154.903	2.763.666
Amortizacija:			
1. januar 1996	501.223	522.888	1.024.111
Prodaje	(2.708)	(100.735)	(103.443)
Strošek amortizacije	18.132	167.473	185.605
31. december 1996	516.647	589.626	1.106.273
Neodpisana vrednost:			
31. december 1996	1.092.116	565.277	1.657.393
31. december 1995	921.860	467.752	1.389.612

V stanju zemljišč in zgradb so vključene tudi naložbe v nepremičnine v Republiki Avstriji. Po presoji Sveta Banke in vrednotenju po metodi pričakovanih dohodkov od najemnin in tekočih cen nepremičnin v soseskah stavb je vrednost tega imetja 500 milijonov tolarjev.

10 Servisirane obveznosti

	Obdobja sprememb obrestnih mer				1995 Skupaj tisoč SIT
	do 3 mesecev	od 3 mesecev do 1 leta	nad 1 letom	1996 Skupaj	
	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT	tisoč SIT	
Obveznosti v tuji valuti					
Vpogledne vloge	19.751.613	–	–	19.751.613	40.338.962
Dodeljeni SDR-i	5.173.675	–	–	5.173.675	4.762.758
Mednarodni denarni sklad in druge MFO	–	182.583	39.801	222.384	522.477
Blagajniški zapisi Banke	128.947.351	34.341.133	–	163.288.484	120.644.706
Obračunane obresti in ostala pasiva	113.272	–	–	113.272	179.583
	153.985.911	34.523.716	39.801	188.549.428	166.448.486
Obveznosti v tolarjih					
Vpogledne vloge	44.740.454	–	–	44.740.454	35.051.114
Blagajniški zapisi Banke	7.348.712	8.950.403	–	16.299.115	6.599.457
Vloge proračuna Republike Slovenije	3.324.647	–	–	3.324.647	10.407.306
Obračunane obresti in ostala pasiva	474.484	–	189.538	664.022	997.720
	55.888.297	8.950.403	189.538	65.028.238	53.055.597
Celotne servisirane obveznosti	209.874.208	43.474.119	229.339	253.577.666	219.504.083

Povprečne efektivne obrestne mere na servisirane obveznosti:

	Obdobja sprememb obrestnih mer				1995 Skupaj
	do 3 mesecev	od 3 mesecev do 1 leta	nad 1 letom	1996 Skupaj	
	%	%	%	%	
Obveznosti v tuji valuti					
Vpogledne vloge	4,40	–	–	4,40	4,04
Dodeljeni SDR-i	–	–	–	–	–
Mednarodni denarni sklad in druge MFO	–	4,51	0,0	3,70	4,15
Blagajniški zapisi Banke	4,42	4,59	–	4,46	7,31
Obveznosti v tolarjih					
Vpogledne vloge	0,50	–	–	0,50	0,54
Blagajniški zapisi Banke	6,43	11,45	–	9,19	16,55
Vloge proračuna Republike Slovenije	1,00	–	–	1,00	4,33

Prikazane obrestne mere predstavljajo povprečne obrestne mere ob koncu obračunskega obdobja.

Obrestna mera za obveznosti iz naslova dodeljenih SDR-ov je na bilančni dan znašala 3,91% (1995: 3,96). Obresti, ki jih Banka plačuje, se neposredno zaračunajo Republiki Sloveniji, in tako je efektivna obrestna mera enaka nič (pojasnilo 8).

Valutna koncentracija in analiza ročnosti

Servisirane obveznosti na dan 31. decembra 1996, analizirane po valutah, bodo dospele v naslednjih obdobjih (v tisoč SIT):

	SIT	DEM	USD	Ostalo	Skupaj
do 1 meseca	54.351.063	30.098.347	17.888.822	4.098.504	106.436.736
1 do 3 mesecev	1.537.234	87.808.167	8.910.006	8.391	98.263.798
3 do 12 mesecev	8.950.404	27.042.278	7.298.855	182.583	43.474.120
1 leto in več	189.537	–	38.573	5.174.902	5.403.012
31. december 1996	65.028.238	144.948.792	34.136.256	9.464.380	253.577.666
31. december 1995	53.055.597	113.953.787	38.278.665	14.216.034	219.504.083

11 Bankovci v obtoku

Vrednost bankovcev v obtoku po apoenih:

		1996	1995
		tisoč SIT	tisoč SIT
SIT	10	210.445	185.720
SIT	20	207.610	175.052
SIT	50	334.148	298.029
SIT	100	967.419	911.579
SIT	200	809.348	696.152
SIT	500	1.323.055	1.202.018
SIT	1.000	11.217.023	11.093.856
SIT	5.000	31.246.735	32.268.805
SIT	10.000	24.714.370	16.660.510
		71.030.153	63.491.721
Tolarski kuponi		410.417	412.318
Skupaj		71.440.570	63.904.039

12 Rezerve

		1996	1995
		tisoč SIT	tisoč SIT
Stanje 1. januarja		26.726.532	21.493.559
Prenos v splošne rezerve		2.311.980	–
Prenos v rezerve za tečajne razlike		8.131.032	5.200.899
Povečanje sklada skupne porabe		42.399	32.074
Stanje 31. decembra		37.211.943	26.726.532
Sestava rezerv:			
Splošne rezerve		5.550.879	3.238.899
Rezerve za tečajne razlike		30.682.966	22.551.934
Valorizacijske rezerve		500.000	500.000
Sklad skupne porabe		478.098	435.699
		37.211.943	26.726.532

Splošne rezerve so oblikovane v zvezi z gospodarskimi in drugimi tveganji, ki so neločljivo povezana z izpolnjevanjem odgovornosti Banke Slovenije in sestavo njene finančne aktive. Povečanje splošnih rezerv iz razdelitve presežka prihodkov nad odhodki je po sklepu Sveta Banke Slovenije izvedeno za kritje bodočih stroškov, ki bi lahko izhajali iz uporabe instrumentov denarne politike, ter za kritje drugih tveganj.

Rezerve za tečajne razlike se nanašajo na akumulirane neto tečajne razlike, ki se po Zakonu o Banki Slovenije lahko porabijo le za pokrivanje negativnih tečajnih razlik in niso namenjene delitvi.

Sklad skupne porabe je bil ustanovljen za zagotavljanje družbenega standarda delavcev Banke. Sredstva sklada so vključena v bilanco Banke. Vse spremembe v teh sredstvih se obračunavajo v okviru za te namene oblikovanih rezerv.

13 Obveznosti in izvenbilančni instrumenti

Akreditivi

Skupni znesek odprtih kreditivov na bilančni dan znaša:

	1996	1995
	tisoč SIT	tisoč SIT
Devizni kreditivi	8.047.554	1.481.377

Blagajniški zapisi z nakupnim bonom

V letu 1996 je Banka izdala 31 milijard blagajniških zapisov z 198.678 pripojenimi nakupnimi boni. Vsak blagajniški zapis ima največ 5 pripojenih nakupnih bonov. Nakupni boni so pogodbeno obveznost Banke, da proda blagajniške zapise, denominirane v tolarjih, nemških markah ali ameriških dolarjih z rokom dospelosti od 180 do 360 dni z dodatnim popustom, ki temelji na vrednosti nakupnega bona. Banka izračunava vrednost nakupnega bona mesečno in predstavlja razliko med doseženo in načrtovano inflacijo za dodatni popust pri tolarških blagajniških zapisih. Dodatni popust pri blagajniških zapisih, nominiranih v nemških markah in ameriških dolarjih, je izračunan kot razlika med načrtovano inflacijo in doseženo spremembo tečaja navedenih tujih valut. Na dan bilance je bilo v obtoku 128.758 neizkoriščenih nakupnih bonov. Potencialni strošek popusta teh nakupnih bonov v prihodnem obdobju je vrednoten v višini pravične vrednosti. Potrebna rezervacija zanje je oblikovana v finančnih izkazih. Rok zapadlosti nakupnih bonov je 12 mesecev od dneva izdaje.

**ČLANI SVETA
BANKE SLOVENIJE**

dr. France Arhar, guverner
Samo Nučič, namestnik guvernerja
mag. Janez Košak, viceguverner
dr. Marko Kranjec, viceguverner
Andrej Rant, viceguverner

dr. Ivan Ribnikar, Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani
dr. Jože Mencinger, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
dr. Dušan Zbašnik, Ekonomsko poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru
mag. Velimir Bole, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, Univerza v Ljubljani
Jurij Kleindienst, Kolektor, Idrija

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA BANKE SLOVENIJE

